

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Damjana Sušnik

Mentor: doc. dr. Marjan Smrke

METODISTIČNA CERKEV IN GEORGE W. BUSH

Diplomsko delo

Ljubljana 2005

»Vera je najnevarnejši vir energije, ki ga pozna človeštvo. Tisti trenutek, ko je posameznik (vlada, religija ali organizacija) prepričan, da bog naroča ali dopušča neko stvar oz. načrt, propade vse. Svetovna zgodovina je polna verskega sovraštva, ubijanja in zatiranja, ki nas vedno znova osupnejo.«

Eugene Peterson

»Če ubiješ enega človeka, je to umor. Če jih pobiješ tisoč, je "sprememba režima".«

Christian Dewar

Za strokovno pomoč in nasvete pri diplomski nalogi se zahvaljujem mentorju doc. dr. Marjanu Smrketu.

Hvala tudi Matjažu, Tadeji, mami, babi, Kati ter Ajdi (predvsem za njene jezikoslovne in druge pripombe).

Kazalo:

1	Uvod	1
2	Metodistična cerkev	4
2.1	Značilnosti metodistične cerkve	5
2.2	Začetki metodistične skupnosti v Angliji	7
2.3	Utemeljitelja metodizma John in Charles Wesley	8
2.4	Metodistična doktrina in teologija	10
2.5	Metodistični obredi	12
2.6	Organizacija metodistične cerkve	13
2.6.1	Glavna konferenca	14
2.6.2	»Jurisdikcijska« oz. sodna konferenca	14
2.6.3	Letna konferenca	14
2.6.4	Centralne konference	15
2.7	Duhovništvo in laično članstvo	15
2.7.1	Škofovski svet oz. urad	15
2.7.2	Okrajni nadzornik	16
2.7.3	Svet diakonov in starešin	16
2.7.4	Članstvo	17
2.8	Metodistična cerkev v ZDA	18
2.8.1	Religiozna situacija ob prihodu metodizma v Ameriko	18
2.8.2	Laični začetki metodizma v Ameriki	19
2.8.3	Formalni začetek metodizma v Ameriki	20
2.8.4	Metodizem med temnopoltimi verniki	22
2.8.5	Spori in težave, ki so vodili v razkole	23
2.8.6	Razkoli	23
2.8.7	Združevanja	25
2.9	Združena metodistična cerkev danes	27
3	Religijska situacija v Združenih državah Amerike	29
3.1	Ločitev države in cerkve?	30
3.2	Evangelijci	31
3.2.1	Fundamentalisti	31

3.2.2	Binkoštniki	32
3.2.3	Karizmatiki	32
3.2.4	Neoevangelijci	32
3.3	Verske značilnosti volivcev Georgea W. Busha	33
4	George W. Bush – zadrega ali ponos metodistične cerkve?	35
4.1	Dediščina 43. predsednika ZDA	36
4.2	Religiozna pot Georgea W. Busha	37
4.2.1	Obdobje »enfant terrible«	37
4.2.2	»Duhovna pot« oz. »The Walk«	39
4.2.3	»Vrhovni pridigar« oz. »Preacher in chief«	41
4.3	Krščanska etika predsednika Georgea W. Busha	43
4.4	Prelomni trenutek v retoriki Georgea W. Busha	44
4.4.1	Izganjalska retorika	44
4.4.2	Amerika: narod z božjim poslanstvom	46
4.5	Busheva doktrina	49
4.6	Moralna upravičenost napada na Afganistan in Irak	50
4.7	Je Amerika res obljubljen in svobodna dežela?	52
4.8	Vpliv verskih lobijev na administracijo Georgea W. Busha	52
4.8.1	Investiranje v verske dobrotelne organizacije	54
4.9	Sporne točke odnosov med metodistično cerkvijo in predsednikom ZDA Georgeem W. Bushem	55
4.9.1	Odnos metodistične cerkve in Georgea W. Busha do homoseksualnosti	56
4.9.2	»Kultura življenja« Georgea W. Busha in metodistične cerkve	57
4.9.3	Umetna prekinitve nosečnosti in znanstvena uporaba izvornih celic	57
4.9.4	Smrtna kazen	58
4.9.5	Ubijanje v vojnah	59
5	Sklepne misli	61
6	Viri in literatura	63

1 Uvod

Ameriški predsednik George W. Bush s svojim gorečim verskim prepričanjem pri mnogih vzbuja neodobravanje, številni Američani pa ga očitno podpirajo, saj je novembra 2004 že drugič dobil predsedniški mandat. Vodilna nit diplomske naloge bodo Busheva verska prepričanja in kako se le-ta kažejo v njegovih odločitvah ter govorih. Zaradi lažjega razumevanja predsednikove vere in njenega izvora sem opisala metodistično cerkev, katere član je. Zanimal me je predvsem odnos te denominacije do Busheve konservativne politike; gre pri tem odnosu za podporo ali nasprotovanje? Cilj raziskave je v prvi vrsti predstavitev tako zgodovinske kot tudi aktualne religijske družbene realnosti, s katero se soočajo Američani in ves svet. Na tem mestu moram še poudariti, da ko govorim o Ameriki in Američanih, imam vedno v mislih Združene države Amerike in njene državljane.

Na samem začetku sem si postavila nekaj ključnih vprašanj oz. hipotez v zvezi z začrtano temo. Notranja in zunanja politika, ki ju Bush vodi kot prvi mož Amerike, sta zapleteni in večplastni temi, ki vsebujeta medsebojno prepletene ter soodvisne socialne, ekonomske in predvsem politične spremenljivke. Zgoraj naštetih dejavnikov predstavljajo ključne točke aktualnega političnega diskurza, ki jih je bilo potrebno za uvid širšega okvirja Bushevega delovanja vseskozi upoštevati; ker je le-to v največji meri podprto z religioznimi vsebinami, se v diplomskem delu posvečam predvsem vidiku njegovega (op. Bushevega) verskega prepričanja in vplivu le-tega na politične odločitve. Predvidevala sem, da se vera in država, kljub njuni ločenosti, zapisani v ustavi, v ameriški kolektivni realnosti že dalj časa prepletata; prodiranje ene v drugo pa je, vsaj zdi se tako, postalo še intenzivnejše z nastopom aktualnega ameriškega predsednika. Predpostavljala sem tudi, da metodistična cerkev nasprotuje nekaterim stališčem njenega člana Georgea W. Busha, ker so nezdržljiva z njeno doktrino. Zadnje vprašanje pa se je nanašalo na Bushev metodizem, za katerega sem menila, da bistveno odstopa od povprečne metodistične doktrine. Predvidevala sem, da je njegova verska naravnost bližje konservativizmu oz. fundamentalizmu kot pa zmernemu in dokaj liberalnemu metodizmu.

Naloga je sestavljena iz šestih poglavij. V uvodu je opredeljena problematika preučevanja, cilji in delovna vprašanja. Opisana je vsa uporabljena metodologija in tudi omejitve, s katerimi sem se pri nalogi soočala.

V drugem delu sem se osredotočila na metodistično cerkev, njene značilnosti in zgodovinski razvoj. Pozornost sem posvetila metodistični teologiji in doktrini, metodističnim obredom oz. ritualom ter organizacijski strukturi. V poglavju o metodizmu so me zanimali tudi člani denominacije in struktura duhovništva. Ker je metodizem nastal v Angliji, od koder izvira njegov idejni oče, sem dve poglavji namenila temu vidiku. Največji poudarek pa je na ameriškem metodizmu in aktualnemu stanju v metodistični cerkvi.

V tretjem delu sem se lotila aktualnih posebnosti religijske situacije v ZDA. Dotaknila sem se teme o ločitvi države in cerkve in grobo orisala pojav ameriških evangelijcev. Posebno poglavje sem namenila tudi religijskemu volilnemu telesu Georgea W. Busha.

V četrtem delu sem se posvetila predsedniku svetovne velesile Georgeu W. Bushu, njegovi družinski tradiciji ter poti do »spoznanja«. Obravnavala sem njegovo krščansko etiko in specifično, izrazito versko obarvano retoriko. Večkrat sem se dotaknila vojne v Afganistanu in Iraku, predvsem z vidika krščanske teologije in moralne upravičenosti. V četrtem delu sem tudi podrobneje orisala sporne točke oz. različne poglede na pereča vprašanja sodobne Amerike.

V petem poglavju sem nalogo končala s povzetkom, izpostavila ugotovitve ter poskusila osmisliti dobljeno znanje. Hkrati sem si privoščila tudi ščepec subjektivne kritike in hipotetičen pogled v prihodnost Bushevega mandata. Diplomsko delo se konča z literaturo in viri.

Delo temelji predvsem na kritični analizi sekundarnih virov. Metodistično cerkev sem preučevala z opisno metodo iz zgodovinskorazvojnega vidika; kot argument in zanimivost pa sem analizi dodala tudi nekatere statistične podatke. Omejitev omenjene metode je moč zaznati predvsem v subjektivnosti pogledov na določen problem, kar se je pokazalo predvsem pri literaturi o metodistični cerkvi, ki jo je v veliki večini izdala ravno omenjena denominacija. Razumljivo je, da so te knjige napisane z vnaprejšnjim odobravanjem in

dokaj nekritičnim pristopom, čemur pa sem se sama poskušala izogniti. Glede literature in virov o (aktualnem) predsedniku ZDA pa lahko rečem, da je praviloma pisana iz dveh zornih kotov. Značilna je pretirana hvala ali pa izrazito negativna kritika. Tudi na tem mestu sem se poskušala ogniti pretiranemu subjektivnemu pogledu in z opisno metodo podati le dejstva, čeprav je odnos sveta do Busheve politike precej vrednotno naravnani. Pri analizi nekaterih odmevnejših stavkov Bushevih govorov pa sem uporabila metodo jezikovne interpretacije.

2 Metodistična cerkev

Zgodba metodizma je že od samega začetka zgodba nenehnih verskih prepovedov ter stalnega in nepretrganega reformiranja. Lahko bi rekli, da morajo vse velike verske tradicije prehoditi pot nastanka, propadanja in ponovnega rojstva; vzrok za to pa tiči v dejstvu, da okostenijo ali otrdijo, nato pa se za to, da zagotovijo svoj obstoj, ponovno rodijo in razcvetijo. Zgodovina metodizma je transparenten primer omenjene dialektike.

Wesleyjansko gibanje je del velikega evangeličanskega preporoda, ki je v osemnajstem stoletju potekalo na obeh straneh Atlantika. Metodizem je protestantsko gibanje, ki je pognalo svoje korenine v anglikanski,¹ zunaj meja Anglije poznani kot episkopalni cerkvi. Metodizem je bil družbeni proces in duhovno gibanje obenem. V Angliji se je znašel pod vplivom industrijske revolucije, kar pa je pogojevalo njegovo rast tako v trgovskem središču Londonu kot tudi v novih industrijskih mestih Midlanda in premogovnih središčih, kot sta Bristol ter Newcastle. V ZDA so bile razmere podobne, pri čemer je treba tukaj omeniti še pomemben dodatek: politični eksperiment oz. način vladanja s privolitvijo ljudstva v reprezentativni demokraciji. Različne denominacije² so se v Ameriki znašle v politični revoluciji ter bile izpostavljene negotovim razmeram in različnim možnostim razvoja. Za metodizem lahko rečemo, da je bil rojen v hrupni zibelki tovarn, svoja rosna leta pa je preživel v vrtcu demokracije. Mladi denominaciji so dajali moč železo, premog, parna sila, svoboda posameznika in individualizem (Norwood, 1974: 16).

V metodizmu se čutijo vplivi mnogih zgodovinskih virov, med katerimi so primitivna oz. prvobitna cerkev, reformacija, anglikanizem, puritanizem, pietizem³ in razsvetljenstvo. S

¹ Anglikanska cerkev je skupnost družine cerkva, ki jih povezuje canterburyjski nadškof – »prvi med enakimi«. Cerkev se je v času reformacije ločila od Rima, kljub vsemu pa je ohranila katoliški tip duhovništva in bogoslužja; s to razliko, da zavrača nauk o papeštvu, o verskem obredu kot daritvi in pojem zakramentalnega duhovništva, ki je v rimskokatoliški cerkvi pogoj za veljavni verski obred (Peček *et al.*, 1991: 358).

² Denominacija je verska skupina znotraj velike religije, ki se od nje odcepi, z njo pa si še vedno deli enaka prepričanja oz. vero in organizacijo (Bowker *et al.*, 1997: 269). S cerkvijo ima skupne nekatere, toda ne vse, domnevne značilnosti. Denominacije se ponavadi oblikujejo v razmerah verske pluralnosti in tolerance (Albanese, 1992: 404). Termin se najpogosteje nanaša na cerkve, ki temeljijo na krščanski tradiciji (Bowker *et al.*, 1997: 269).

³ Pietizem je bilo gibanje znotraj protestantizma, ki je poudarjalo »dobra dela« in sveto življenje. Značilnost gibanja je bila želja narediti »nevidno cerkev izbranih, vidno že na tem svetu«. Člani so z askezo želeli

spojitvijo omenjenih virov se je v Evropi osemnajstega stoletja dvignil evangeličanski duhovni preporod, ki je v svoji angleški različici včasih poimenovan tudi kot wesleyjanski duhovni preporod (Norwood, 1974).

Stebre in obliko metodizmu sta v 18. stoletju postavila John in Charles Wesley. Na začetku je bila to manjša skupnost v anglikanski cerkvi, s časom pa je postala samostojna denominacija. Razlog za to gre pripisati londonskemu škofu, ki je zavrnil posvetitev metodističnih duhovnikov v Angliji in Ameriki. Pod vodstvom Johna in Charlesa Wesleyja so zgodnji člani cerkve sledili strogim dnevnim urnikom verske aktivnosti in dobrodelnosti oz. usmiljenja do drugih; slednje je postalo ena izmed temeljnih značilnosti metodistične cerkve. Kot samostojna veja v anglikanski cerkvi je bil metodizem formalno ustanovljen 25. junija leta 1744 v Londonu in sicer (na prvi) konferenci, ki sta jo vodila brata Wesley. Do formalnega preloma z matično cerkvijo pa je v Angliji prišlo leta 1795, štiri leta po smrti Johna Wesleyja. V Ameriki je bila metodistična cerkev uradno ustanovljena leta 1784.

Začetke metodizma najdemo v majhnem »Svetem klubu« v Oxfordu, danes pa je metodizem razširjen po vsem svetu in združen pod okriljem svetovnega metodističnega koncila.

2.1 Značilnosti metodistične cerkve

Metodistična cerkev je v političnem, socialnem in teološkem smislu tipična protestantska denominacija, ki je usmerjena dokaj liberalno. Njeni voditelji se pogosteje vidijo na levi strani političnega centra. Toda treba se je zavedati, da je denominacija raznolika entiteta, nekateri njeni deli se nagibajo na liberalno stran teologije, politike in socialne politike, spet drugi pa so teološko konservativnejši: to so na primer evangelijci, ki gojijo simpatije s konservativnimi krščanskimi pogledi. Dokaj liberalna metodistična denominacija pa je šele leta 1954 v svoje duhovniške vrste sprejela ženske (Aikman, 2004: 90-92), ki danes zasedajo vodilne položaje v njeni cerkvi. Odstotek žensk, posvečenih v duhovniško

doživeti čarobnost združenja z bogom v tostranstvu. Prepričani so bili, da lahko stanje božje milosti oz. popolnosti dosežejo že na »tostranskem« svetu. Na splošno je bil pietizem bolj čustveno obarvan (Weber, 1988: 147).

službo, še vedno narašča. Majorie Matthews je bila leta 1980 prva ženska, izvoljena v škofovski urad in s tem tudi prva škofinja (<http://www.umc.org/>). Metodizem je bil vse do leta 1970 v Združenih državah Amerike ena od največjih protestantskih denominacij, ki pa od devetdesetih let prejšnjega stoletja svoje člane izgublja.

Metodistično cerkev že od osamosvojitve izpod anglikanske cerkve vodijo škofje, toda vseeno imajo manjše metodistične župnije svobodo pri svojem odločanju o naravi teologije, načinu čaščenja ter celo pri določanju socialne in politične perspektive. Zaradi ohlapnih smernic prihaja do različnih nagnjenj posameznih metodističnih cerkva (Aikman, 2004: 90-91).

V nasprotju s kalvinizmom⁴ metodisti verjamejo v postopnost »odrešenja duše« vseh, ki se zavestno odločijo sprejeti krščansko vero in Jezusa Kristusa. Svoje ime so dobili zaradi metodičnega poskusa vzpostaviti »sveto življenje« v tostranstvu. Metodisti so prepričani, da »sveto življenje« dosežejo z rigidno discipliniranim pristopom k molitvi, branju oz. preučevanju Svetega pisma, ustvarjanju »tovariške« skupnosti in značilnim življenjskim slogom. Metodistične cerkve že od samega začetka izstopajo po svoji socialni usmerjenosti; tako so z leti razvile sistem socialnega skrbstva ter zdravstvenih in izobraževalnih virov za revnejše sloje (Aikman, 2004: 91).

Metodizem je s pridiganjem o svobodni volji, človeški izpopolnitvi in »univerzalni odrešitvi« pisan na kožo Američanom in njihovem načinu razmišljanja, ki med drugim poudarja individualizem ter enake možnosti za uspeh slehernega posameznika. Za vernike pa je privlačna tudi metodistična duhovnost in način čaščenja ter medsebojna, »bratska« povezanost med člani. Del vsakega verskega obreda so hvalnice, ki jih verniki prepevajo z velikim navdušenjem. To pa naredi obred neformalen, a hkrati zakramentalen (Albanese, 1992).

⁴ Kalvinizem oz. reformirana cerkev temelji na načelih francoskega reformatorja Jeana Kalvina (1509–1564), ki je trdil, da bodo zveličani le tisti, ki jih je že vnaprej izbral bog. To je ideja vnaprejšnje izvoljenosti – predestinacije »izbranih« (Smrke, 2000: 236-237). Cerkev poudarja, da je avtoriteta Svetega pisma večja od avtoritete cerkve (Peček *et al.*, 1991: 358).

2.2 Začetki metodistične skupnosti v Angliji

Anglikanska cerkev se je ob svojem začetku oblikovala po vzoru katoliške cerkve, toda brez papeštva. Mnogim pa ta razlika ni bila dovolj. Nezadovoljstvo je naraščalo, in začela so se pojavljati razna separatistična gibanja, čeprav jih je takratna angleška zakonodaja prepovedala. Odpadnike so preganjali in izgnali. Najbolj znana odpadniška skupina so bili puritanci, ki so v Ameriki videli obljubljeni deželo (Haskins, 1992).

Namen Johna Wesleyja ni bila ustanovitev nove sekte, temveč reformacija naroda (še posebno cerkve) in širjenje svetopisemskega nauka po vsej deželi. Svoje gibanje je organiziral v skupine oz. skupnosti, razrede in konference; slednje so pozneje postale vladajoče oz. osrednje telo denominacije. Konferenca leta 1744 pomeni za marsikoga formalni začetek metodizma – vzpostavila se je namreč uradna struktura gibanja, takrat še močno povezanega z anglikansko cerkvijo. Do spora med gibanjem in uradno cerkvijo je prišlo zaradi pomanjkanja posvečenih metodističnih duhovnikov. Metodistično gibanje je s tem, ko je leta 1778 v Londonu dobilo svojo prvo kapelo, položilo temelje za začetek širitve v Ameriko in ostali svet (Haskins, 1992). Voditelji angleške metodistične skupnosti pa so se odločili anglikansko cerkev zapustiti šele po smrti Johna Wesleyja (Allen, 1998).

Za metodizem je značilna ideja povezanosti, ki se med člani vzpostavi s potujočimi pridigarji. Člani so se združevali zaradi skupne molitve, prejemanja spodbudnih besed ter vzajemne skrbi za sočloveka. Medsebojna pomoč naj bi jih pripeljala do osebnega odrešenja. Do spora z matično cerkvijo (op. anglikansko cerkvijo) je prišlo tudi zaradi tega, ker so potujoči pridigarji širili idejo o odrešitvi in izobraževanju med preproste množice ter s tem ogrožali angleški razredni sistem in navade privilegiranih.

Metodistično gibanje in John Wesley so izpostavili tri pomembne aktivnosti. Prvič: pomembno je oznanjanje evangelija, kar pomeni, da morajo pridigarji sami poiskati ljudi, in ne čakati, da ti pridejo k njim; drugič: oznanjanje vere je mogoče le z dobro organizacijo in administracijo in tretjič: izobraževanje mora biti dostopno vsem, ne le izbranim (Allen, 1998).

Metodistično gibanje je bilo uspešno predvsem zaradi pridiganja na prostem, kar je ena izmed značilnosti verskega prepoveda. Takšno pridiganje je vključevalo dramatično retoriko, ki je privabljala velike množice in jih spravljala v stanje globoke ganjenosti in evforičnosti. Metodiste so na začetku prav zaradi telesne in duševne predanosti svoji veri opisovali kot fanatike (Haskins, 1992).

2.3 Utemeljitelja metodizma John in Charles Wesley

John in Charles Wesley sta odraščala v veliki družini. Oče Samuel je bil anglikanski pastor, mati pa je skrbela za izobrazbo in vzgojo otrok. Šolanje sta brata nadaljevala v univerzitetnem mestu Oxfordu, kjer je vladala ugodna duhovna in intelektualna klima, v kateri sta oba dozorela. Po končanem šolanju se je John Wesley zaposlil kot profesor na eni od oxfordskih univerz, kjer je predaval grščino in filozofijo, hkrati pa je kot anglikanski pastor pridigal v bližnjih cerkvah. V tem obdobju je začel svoje življenje urejati v sistematičnem premišljenem redu, da bi ga tako lažje osmisli. S sestavo urnika si je določil cilj, do katerega prideš s splošnimi pravili za zapolnitev časa. Več ur dnevno je posvetil veri in molitvi oz. »pogovoru z bogom« (Haskins, 1992). Na poti k duhovni rasti mu je pomagal brat Charles, ustanovitelj »Svetega kluba« (Allen, 1998: 12). Mladi člani kluba so se zbirali, da bi preučevali in spoznali krščanski način življenja. Družili sta jih skupno zanimanje in želja po razpravi (Haskins, 1992). John je bil v času nastanka kluba odsoten, ob svoji vrnitvi pa je hitro prevzel vodilni položaj. Njegova osebna pravila so postala vzor vsem članom kluba. Skupina se je kmalu začela širiti in sestajati vsakodnevno. Na sestankih so molili, recitirali hvalnice, preučevali izvorno različico Nove zaveze ter razglabljali o vsakodnevnih vzponih in padcih. Člani so vsako budno uro v dnevu namenili nekaj minutni molitvi ter se postili ob sredah in petkih. Na začetku so bili izpostavljeni mnogim žaljivkam, toda prav od teh žaljivk je prišlo njihovo ime: »Sveti klub« in metodizem.⁵

Kljub predanemu sledenju strogim pravilom je John Wesley še vedno občutil praznino tako v telesnem kot tudi duševnem smislu, zato je začel obiskovati zapore ter pomagati bolnim in revnim. Že na samem začetku se je pokazala oblika socialne skrbnosti, ki je

⁵ Skovanka »Sveti klub« se nanaša na cinično opazko javnosti v zvezi z na novo ustanovljeno skupnostjo. Druga opazka – metodisti – pa je, spet v posmehljivem tonu, povzemala njihovo organizirano in načrtno »pot k bogu«.

obenem tudi značilnost današnjega metodizma, to je skrb za posameznika v družbenem kontekstu. Kmalu je John Wesley začutil željo po razširitvi vere v »novi svet« in v tem videl tudi možnost za lastno duhovno rast (Haskins, 1992). Oktobra 1735 sta z bratom Charlesom odšla v Ameriko. Charles je tam opravljal delo glavnega tajnika, John pa delo pastora. Pot je obema predstavljala razsvetljujočo izkušnjo, Johnu pa – skozi duševno rast – tudi glavni korak k metodizmu. V Oxfordu je namreč doživel neke vrste duševno blokado, svoje vere ni mogel okrepiti, pomoči revnim pa ne ovrednotiti. V nekem smislu je bila prelomna tudi njegova izkušnja na ladji z nemškimi misijonarji, ki ob uničujočem viharju niso pokazali nikakršnega strahu. To dejstvo je Johna Wesleya močno presunilo, spoznal je namreč, da mu v življenju manjka ponižnosti, skromnosti in sočutja (Haskins, 1992). Brata sta morala zaradi različnih težav Ameriko zapustiti.⁶ Po vrnitvi v Anglijo je John zopet doživel duševno krizo, izhajajočo iz njegovega opazovanja pred smrtjo neustrašnih nemških misijonarjev iz Moravske. Prelomno transformacijsko versko izkušnjo, kot je dejal, je doživel maja leta 1738; ta »prestop« oz. izkušnja pa ga je napolnila z evangelijskim duhom. Takrat so na površje prišla tudi nestrinjanja s kalvinistično idejo predestinacije, ki je del anglikanske doktrine. Začel je poudarjati odvezo s samo vero, kar je vodilo korak stran od anglikanske cerkve in proti novi denominaciji (Haskins, 1992).

Leta 1740 se je pokazala potreba po odprtju neke aktivne baze v Londonu, ki bi služila tako laikom kot tudi profesionalnim pridigarjem. Medtem ko je John postavil teološke temelje metodizma, je njegov brat Charles svoje duhovne izkušnje zapisal v obliki metodističnih hvalnic, ki so bile razumljive tudi preprostim ljudem (Haskins, 1992).

John Wesley je oblikoval štiri poglobitve cilje, ki so pozneje vodili metodistično cerkev pri njenem poslanstvu. Želel je izboljšati »terensko« pridiganje; zaradi spora z anglikansko cerkvijo mu je bilo namreč onemogočeno pridiganje v njihovih cerkvah, in edina vidna alternativa je bilo pridiganje na prostem. Spodbujal je laično pridiganje ter poudarjal pomen spreobrnitvene izkušnje; za slednjo je celo menil, da jo je treba institucionalizirati. Zadnji cilj pa je zanj predstavljala institucionalizacija metodistične skupnosti (Allen, 1998).

⁶ Ameriko sta brata Wesley zapustila predvsem zaradi težave z ženskami, nekatere so se z njima hotele poročiti, John in Charles Wesley pa na to v mlajših letih še nista bila pripravljena.

John Wesley je ostal dejaven vse do svoje smrti leta 1791. Zapustil je institucijo, ki je zelo vplivna v Angliji, Ameriki in tudi drugod po svetu (Haskins, 1992).

2.4 Metodistična doktrina in teologija

Metodistična doktrina je rezultat evangeličanskega preporoda, ki se je zgodil v Angliji v 18. stoletju. Wesleyjeva teologija je izvorno večplastna, pri čemer njegovo razumevanje krščanske vere temelji na treh tradicionalnih virih verskega védenja: Bibliji, razumu in izkušnji (Norwood, 1974). Metodizem je bil v prvi vrsti usmerjen v življenje in šele nato v verovanje. Vera temelji na apostolski⁷ veroizpovedi in sedmih trditvah oz. prepričanjih: zaupanje v trojstvo oče, sin in sveti duh; združevanje vernih v cerkvi; vera v odpuščanje grehov; vstajenje od mrtvih in večno življenje; »svetost srca in življenja« ter pomembnost spreobrnitvene izkušnje. Metodistično versko prepričanje temelji tudi na nicejski veroizpovedi⁸ (Allen, 1998), nasprotuje pa ideji predestinacije⁹ ter ideji o odrešenju vseh, ki so dobili cerkveno odvezo. V metodistični teologiji se čuti tudi vpliv katoliške tradicije, reformacijskega sporočila, anglikanskega nauka, puritanske discipline in pietističnih občutkov. Iz vseh omenjenih virov je Wesley sestavil teologijo »poti odrešenja«, ki jo metodisti opredeljujejo tudi kot delovno teologijo oz. priročnik, ki pomaga posamezniku na njegovi poti v onstranstvo oz. »večno življenje«. Metodistična pot do odrešenja je torej kombinacija teologije, obreda in dejanj. Zadnji korak na poti k popolnosti za metodiste pomeni napolnitev človeka z »božjo« oz. »popolno ljubeznijo«. S tem naj bi se izbrisala moralno oporečna dispozicija,¹⁰ ki nam je dana ob rojstvu. Pot k popolnosti je po Wesleyjevem mnenju osnovna značilnost, ki loči metodiste od drugih religijskih tradicij.

⁷ Apostolska veroizpoved je izjava vere, ki jo poznajo rimskokatoliška, anglikanska in mnoge protestantske cerkve. Po izročilu naj bi jo sestavili Jezusovi apostoli, v resnici pa se je razvila iz zgodnjih vprašanj, ki jih je katehetu (to je oseba, ki je v procesu priprave na krst) zastavil škof. Postopoma je bilo to prepričanje sprejeto kot uradna izjava vere celotne katoliške cerkve (Doninger *et al.*, 1999: 68).

⁸ Nicejska veroizpoved je osnova vseh pomembnejših sodobnih krščanskih veroizpovedi, sprejeta je bila na 1. ekumenskem koncilu v Niceji leta 325 in se glasi:

»Verujem v enega boga, vsemogočnega očeta, stvarnika vsega vidnega in nevidnega. In v enega gospoda Jezusa Kristusa, sina božjega, ki je bil rojen iz očeta kot Sin njegov edini, to je, iz bitja Očeta, Bog iz Boga, luč iz luči, resnični bog iz resničnega boga, rojen, ne ustvarjen, enobiten z očetom, po katerem je vse ustvarjeno, kar je na nebu in zemlji. Ki je zaradi nas, ljudi, in zaradi našega zveličanja prišel dol in postal meso in človek, trpel in tretji dan vstal, šel v nebesa in bo kmalu prišel sodit žive in mrtve. In svetega duha.« (Smrke, 2000: 206)

⁹ Ideja o predestinaciji govori o vnaprejšnji (že pred rojstvom) izvoljenosti nekaterih oz. izbranih, ki bodo na podlagi le-te zveličani. Značilna je za kalvinizem oz. reformirano cerkev (Smrke, 2000: 236,237).

¹⁰ Moralno oporečna dispozicija je ekvivalent pojmu, ki ga religiozna semantika imenuje izvorni greh.

Zdi se, da koncept »popolne ljubezni« nadomesti katoliški koncept purgatorija.¹¹ Prvi izid takšne poti je po mnenju metodistične doktrine nov človek oz. ponovno rojstvo človeka; vsi drugi vidiki teologije pa so podvrženi temu cilju. Metodisti menijo, da je za dosego novega, boljšega življenja nujno treba slediti določenim pravilom in disciplini. Wesley je nasprotoval negativnemu vidiku onstranskega sveta in je raje uvedel pozitivno različico, temelječo na veri in milosti (Norwood, 1974).

Metodistično vero opredeljujejo tri ravni: temelj predstavlja krščanska dediščina, naslednjo raven reformacija, vrh pa metodistična doktrina. Wesley je veliko podedoval tudi od anglikanske tradicije, še več pa se je naučil iz lastnega raziskovanja. Sprejel je vse vrednote oz. prepričanja in prakso, značilno za apostolstvo, ki naj bi odsevala pristne, prvobitne prakse čaščenja. Čeprav je bil John Wesley »katolik«¹² in velik glasnik reformacije, pa je bil kljub vsemu najprej in predvsem anglikanec. (Norwood, 1974). Med nauke, ki so pomembneje vplivali na oblikovanje Wesleyjeve misli, uvrščamo tudi pietizem. Lahko rečemo, da se ta teološki vpliv najbolj izraža v institucionalnih oblikah, kot so družbe, skupine, razredi ter pridigarji (Norwood, 1974).

Religiozno prepričanje je za metodiste več kot zgolj notranje izkustvo – je skupek dejanj, ki zahtevajo aktivno delovanje vsakič, ko zlo škoduje življenju ljudi. Doktrina usmiljenja je namreč središče Wesleyjeve teologije. Svoj boj je oče metodizma usmeril proti tegobam takratnega časa: revščini, vojnarn, nevednosti ali brezbržnosti in boleznim. Dobrodelnost in socialna odgovornost sta bistvena elementa metodistične cerkve in prispevata k prepoznavnosti denominacije ter jo uvrščata med vodilne na tem področju. Wesleyjev boj z nevednostjo je bil neutruđen: gnalo ga je prepričanje, da je vsak človek upravičen do izobrazbe.¹³ Goreče se je zavzemal za mirno reševanje razlik med ljudmi in vojna je zanj pomenila blaznost. Oboroženi spopadi, katerih povod je bila vera, so bili za Wesleya popolnoma nesmiselni (Allen, 1998). Posebej pa se je posvečal človeškemu trpljenju in boleznim. V Londonu je v svojem humanitarnem duhu vodil posebno skupino prostovoljcev, ki so obiskovali bolne in pomoči potrebne.

¹¹ Rimskokatoliška doktrina označi purgatorij oz. vice kot stanje obstoja ali položaj človekove duše po njegovi smrti, ki pa ni bila očiščena vseh mogočih moralno oporečnih dejanj; duša mora namreč biti pred vstopom v raj čista. Obstoj purgatorija so zanikali v protestantskih cerkvah, v večini vzhodnih ortodoksnih cerkva in v neodvisnih cerkvah vzhodnega krščanstva (Doninger *et al.*, 1999: 891).

¹² Katolik zaradi tega, ker se anglikanska cerkev nikoli ni v celoti odrekla katoliški tradiciji in je po bogoslužju in ureditvi nekje med protestantsko in katoliško cerkvijo.

¹³ Wesleyjeve teorije o izobraževanju so imele več pomanjkljivosti, najbolj izrazita je bila velik poudarek na verouku.

Naslednja prepoznavna značilnost metodistične cerkve je t. i. »priča duha« (*the witness of the spirit*), neke vrste »notranji dialog med dušo in bogom«, ki prispeva k izbrisu vseh moralno oporečnih dejanj in misli ter k spravi z bogom. Zaradi tega so metodisti poudarjali pomen spreobrnitve, verskega preporeka in pričanj o religioznih izkušnjah (Haskins, 1992). Metodisti pri svoji verski praksi sledijo trem knjigam: Bibliji, Knjigi hvalnic in doktrinarnim knjigam.¹⁴

Za metodistično cerkev lahko tudi rečemo, da je »pojoča cerkev«, saj je bilo napisanih mnogo hvalnic, ki so cerkvi vdahnile toplino. Veliko njenih članov meni, da brez svojih hvalnic cerkev ne bi bila tako razširjena in hitro rastoča. Petje je vitalen element denominacije in zanj je John Wesley napisal tudi stroga pravila¹⁵ (Allen, 1998: 43-46).

2.5 Metodistični obredi

Na samem začetku je bil metodistični liturgični obred sestavljen iz pridige iz Biblije, molitve in petja hvalnic. Napori pastorjev so bili usmerjeni predvsem k nagovarjanju in usmerjanju članov, naj verske nauke upoštevajo na vseh ravneh življenja in delujejo po metodističnih načelih, saj bodo le s tem dokazali pripadnost skupnosti. Z rastjo gibanja je prihajala vedno bolj do izraza značilnost čaščenja družbe. Pridigarski obred je (združujoč pripadnike različnih socialnih skupin) prerasel v neformalno čaščenje, ki pa samo po sebi ni služilo kot nadomestek niti liturgičnemu obredu cerkve niti kateri drugi verski praksi.¹⁶

Naslednji značilen metodistični verski obred je t. i. »*love feast*«, ki ga je Wesley spoznal in prevzel od nemških misijonarjev iz Moravske.¹⁷ Obred je bil sestavljen iz deljenja kruha in vode naključno izbrani skupini ter duhovnega pričanja oz. razglabljanja o duhovnih izkušnjah. Ritual naj bi simboliziral tovariški obed, in ne zakrament božje večerje oz. obhajila (Norwood, 1974: 34). Za obdobje ob koncu stoletja so bila značilna tudi

¹⁴ Verske knjige – *Books of Discipline*, vsebujejo zbirko sporazumov med člani cerkve.

¹⁵ Napotki Johna Wesleyja za petje: »Prvič, najprej se dobro nauči eno hvalnico in njeno melodijo, preden se lotiš druge, pozneje pa se jih nauči, kolikor se le da. Drugič, poj jih natanko tako, kot so zapisane v knjigi, brez spreminjanja ali prikrajanja; če pa si se že naučil peti drugače se tega odvadi« itn., vse do osme točke (Allen, 1998: 45-46). Kot lahko vidimo, so pravila izredno stroga.

¹⁶ Nedeljskemu čaščenju, jutranji in večerni molitvi, rednemu obredu prejetanja obhajila,...

¹⁷ Moravska cerkev (ok. 1457. leta) pripada historičnim cerkvam krščanstva, je protestantsko krščanska denominacija, uradno ustanovljena v 18. stol. Njena organizacijska struktura pa temelji na škofovskem sistemu. Člani moravske cerkve gledajo na svet iz apostolske perspektive, pri čemer poudarjajo krščansko enotnost, negovanje osebne vere in nujnost aktivnega delovanja posameznikov (Hastings, *et al.*, 1955: 837-841).

»taborniška srečanja«, ki so potekala v duhu drugega verskega preporoda. Značilnosti srečanj sta bili močna, čustveno obarvana verska izkušnja in gozdno okolje. Na takšnih srečanjih so prisotni izražali močna čustva, ki so se kazala v obliki trzanja in drugih fizičnih manifestacijah. Moralno oporečni posamezniki so z »oživitvijo« in taborniškimi srečanji doživeli izkušnjo spreobrnitve. Namen teh srečanj je bil predvsem pritegniti osamljene ljudi, ki so živeli na odročnih področjih. Srečanja so bila redke priložnosti, kjer so se ljudje zbrali v večjem številu. Potekala so več dni in mnogi prisotni so v tem času doživeli čustveni vrhunec ali pa zlom. Zadnji dan srečanja pa je bil svečan, namenjen zabavi, na kateri so molili in peli hvalnice. Taborniška srečanja so bila leta 1805 že v zatonu in so se preoblikovala v nekakšna zbirna središča, katerih glavni cilj je bilo izobraževanje in medsebojno spoznavanje (Norwood, 1974).

Metodistična cerkev priznava le dva zakramenta: krst in božjo večerjo v obliki obhajila, med katerim vernik prejme hostijo, simbol Jezusovega telesa. Posameznik je s krstom, ki je obred iniciacije, sprejet v skupnost. S tem postane član metodistične cerkve, pri čemer svojo vero potrdi z odgovori na določena vprašanja. Poroka in birma metodistom ne predstavljata zakramenta, ker Jezus teh obredov ni opravljal.

2.6 Organizacija metodistične cerkve

Metodistična cerkev je bila na začetku organizirana kot skupnost, katere poglobljeni cilji so bili iskanje božje moči, skupna molitev in skrb za soljudi. Vsaka skupnost je bila razdeljena na manjše skupine oz. razrede (Haskins, 1992). Na vrhu metodistične hierarhične strukture je močna osrednja avtoriteta škofov, ki učinkovito nadzoruje potujočo duhovščino. Temeljni koncept metodistične cerkve je ekumenski¹⁸ – pravo cerkev naj bi opredeljevala prvobitna tradicija, močno povezana z apostoli. Wesley je menil, da je potujoči sistem pridigarjev najboljša rešitev za spreminjajoče se potrebe takratnega časa. O izjemnosti in uspešnosti tega sistema ni dvomil in v povezavi z njim ni bil pripravljen sprejeti nikakršnih kompromisov (Norwood, 1974).

¹⁸ Ekumenizem je krščansko prizadevanje za ponovno vzpostavitev enotnosti med mnogimi različnimi krščanskimi cerkvami. Ekumenski koncili naj bi predstavljali pozicijo celotne cerkve in imajo zaradi tega posebno oz. večjo avtoriteto (Bowker *et al.*, 1997: 303 - 304)

Metodistična cerkev in njeni predstavniki so bili že od samega začetka zelo dobro organizirani. Od leta 1784 je vsa moč izhajala iz skupine duhovnikov (*body of preachers*), ki so imeli moč odrediti ali ukiniti vsakršen zakon. Odločili so se, da bodo cerkev vodili s svetom starešin, ter zato ustanovili glavno konferenco, ki so jo pripravili na vsaka štiri leta in je vključevala vse potujoče duhovnike. Toda zaradi hitre rasti cerkve so ta sistem zamenjali z današnjim sistemom delegatov (Allen, 1998: 61).

Metodistična cerkev pozna sedem vrst konferenc: glavno konferenco, »jurisdikcijsko« oz. sodno konferenco (zaseda enkrat na štiri leta), letno konferenco (sestane se enkrat letno), centralno konferenco, okrožno konferenco, »finančno« konferenco in cerkveno konferenco (Allen, 1998: 61-62). Sledi opis najpomembnejših od zgoraj naštetih.

2.6.1 Glavna konferenca

Osrednje telo metodistične cerkve je glavna konferenca, na kateri se sprejemajo zakonske odločitve. Konferenca določa pogoje, privilegije in dolžnosti članov cerkve; odloča tudi o moči in zadolžitvah drugih konferenc cerkve na eni ter o načinu dela, funkcijah in kvalifikacijah posvečenih duhovnikov na drugi strani. Pripravijo jo vsaka štiri leta, podrejena je strogim pravilom, sestavljena pa iz laičnih ter posvečenih članov, ki so bili izvoljeni na letnih konferencah (Allen, 1998: 62). Današnje glavne konference se od začetnih močno razlikujejo, saj je njihova priprava dobičkonosen posel.

2.6.2 »Jurisdikcijska« oz. sodna konferenca

Denominacija ima pet sodnih konferenc, ki se delijo po regijah. Delegati so tako duhovniki kot tudi laiki. Primarna funkcija »jurisdikcijske« konference je izvolitev in imenovanje škofov, načrtanje episkopalnih meja škofij ter izvršitev ali dopolnitev zakonov glavne konference (Allen, 1998: 63).

2.6.3 Letna konferenca

Kot pove že samo ime, se letna konferenca posameznega območja pripravi enkrat letno. Na tej konferenci so prisotni kleriki in laični delegati cerkva ter župnij. Konferenca je

osrednje telo cerkve, odloča o vseh zakonskih amandmajih ter izvoli delegate za glavno in sodno konferenco. Odgovorna je za vse zadeve, ki so duhovniške narave, obenem pa izdaja tudi poročila svetom, odborom, komisijam in agencijam. Na tej konferenci sprejmejo tudi načrt za prihodnje leto. Glavni škof je predsednik letne konference (Allen, 1998: 63).

2.6.4 Centralne konference

To so konference metodistične cerkve izven meja ZDA. Imajo svoje lastne škofe in administrativne uslužbence oz. uradnike ter izvršujejo zakone in določbe glavne konference (Allen, 1998: 64).

2.7 Duhovništvo in laično članstvo

Že od samega začetka je bila metodistična cerkev zelo dobro organizirana in hierarhično urejena. Laični člani so se povezovali v razne skupine oz. razrede pod vodstvom laičnega voditelja.

2.7.1 Škofovski svet oz. urad

Metodistično cerkev vodijo škofje, ki imajo največjo moč in so administrativni voditelji cerkve. Škofje služijo denominaciji vse življenje in so s stanovskimi ter predsedniškimi dolžnostmi povezani vse do upokojitve (Allen, 1998: 65). Metodistični škofje simbolizirajo povezovalni sistem in se s skrbno disciplinirano strukturo med seboj redno srečujejo. So neke vrste nadzorniki. Škofovski urad se je s smrtjo očeta ameriškega metodizma Francisa Asburyja močno spremenil. Po njegovi smrti je bil namreč vpeljan cerkveni nadzor. Leta 1808 pa so škofovsko institucijo s temeljnim aktom zaščitili pred morebitnimi spremembami (Norwood, 1974).

2.7.2 Okrajni nadzornik

Škof na letni konferenci med prisotnimi duhovniki določi okrajnega nadzornika, ki nadzira delo določenega območja. Okrajni nadzornik potuje in pridiga po vsem okraju, nadzira in svetuje pri cerkvenih zadevah, predstavlja oz. zastopa duhovnike in cerkve določenega območja pred škofovskim kabinetom ter podpira delo celotne glavne konference (Allen, 1998: 65). Od vseh oblik metodističnega duhovništva se je do danes najbolj spremenil območni nadzorni urad, ki je sčasoma postal predvsem duhovniški in pastoralen. Leta 1784 je bilo imenovanih dvanajst starešin, ki so s tem postali tudi »predsedujoči starešine«, kar je starejši termin za okrožne nadzornike. Posebna dolžnost takratnih starešin je bilo deljenje zakramentov članom. Predsedujoči starešine so se sestajali na četrletnih konferencah, kar je omogočalo morebitne spremembe glede urnikov potovanj. Naloge okrajnih nadzornikov so poleg zagotovitve šolanja in izobraževanja mladih pridigarjev še uskladitev urnikov, pomoč škofu na njegovih potovanjih, izvrševanje suspenzov in urejanje administrativnih stvari. (Norwood, 1974).

2.7.3 Svet diakonov in starešin (*Ministries of Deacons and Elders*)

Naloge diakonov¹⁹ so pridiganje in širjenje »božje besede«, pomoč starešinam pri podeljevanju zakramentov, vodenje porok in pogrebov ter pomoč pri vodenju kongregacije v njenem poslanstvu. Starešine so predani svojemu delu kot potujoči kleriki, s tem, ko so poklicani na lokacije kjer primanjkuje pridigarjev. Večina jih služi kot pastori v krajevnih cerkvah in kaplani na glavni konferenci, udeležujejo pa se tudi konferenc različnih agencij (Allen, 1998: 65-66).

Metodizem na začetku ni jasno ločil duhovščine in laikov, čeprav so ločili potujoče pridigarje – kot redne člane letne konference od krajevne duhovščine. Ta nima pravice udeležiti se konference, temveč lahko zgolj pridiga v kraju, kjer živi. Med krajevnimi duhovniki je bila pozneje večina posvečenih. Sicer pa je na področju krajevnega duhovništva vladala zmeda, saj predstavniki niso bili niti laiki niti duhovniki. Z zgodovinskega vidika članstvo potujočih duhovnikov na letni konferenci ni imelo nobene

¹⁹ Diakon je v protestantskih cerkvah pomožni duhovnik, lahko tudi laik v ožjem dušnopastirskem delu. V katoliški in pravoslavni cerkvi pa je to stopnja pred mašniškim posvečenjem (Krušič₁, 1987: 185).

povezave z ordinacijo (posvetitvijo); pred letom 1784 namreč ni bil posvečen nihče od zgodnjih pridigarjev. Od samih začetkov metodizma pa vse do danes je bila za metodistične duhovnike najpomembnejše prav članstvo na letni konferenci, in ne posvetitev. Za metodiste je duhovniška oz. pridigarska funkcija pomembna v tolikšni meri, da lahko celo govorimo o neke vrste preroški funkciji pridigarjev. Na začetku so bili pridigarji v veliki večini laiki, delili so se na »asistente« (tj. pridigarje na položajih) ter na »pomočnike« (neke vrste glasnike vere). Laični pridigarji so se delili tudi na »potujoče«, »polpotujoče« in »krajevne« pridigarje. Med pridigarji so bile tudi ženske, ki pa so Wesleyju na začetku povzročale preglavice.²⁰ Prvo potujočo pridigarico je metodizem dobil že leta 1761 (Norwood, 1974). Potujoči pridigarji so potovali po krožni poti, drugi pa so bili vezani na kraj. Za potujočega pridigarja je bil predpisan strog urnik potovanja, ki je narekoval kraj in datum srečanj s člani cerkve. Svojo krožno pot je potujoči pridigar končal na letni konferenci, kjer je dobil nov urnik. Takšna potovanja niso bila ravno priljubljena, in vedno več pridigarjev se je odločilo za ustalitev na določenem kraju. Celibat oz. predpisana neporočenost pridigarjev sicer ni bila obvezna, vendar pa si večina potujočih pridigarjev zaradi nizkega dohodka ni mogla ustvariti družine, in to je med pridigarji ustvarilo še dodatno nezadovoljstvo (Norwood, 1974).

2.7.4 Članstvo

Metodistična cerkev je »zaživela« s svojimi člani. Sčasoma so skupnosti postale okorne in prevelike, zato so se razdelile na različne manjše razrede oz. skupine. Celoten načrt organiziranja takšnih skupin je bil v Ameriko uvožen iz Anglije in članstvo v skupinah je postalo predpogoj za članstvo v metodistični cerkvi (Norwood, 1974). Razrede oz. skupine, kjer so se laični člani metodistične cerkve zbirali enkrat tedensko ob branju Svetega pisma je vodil neformalni pastor oz. nekdo iz skupine. Članstvo v skupini je bilo prostovoljno, toda kandidat je moral dokazati, da si ga zasluži, in to je postavljal disciplino na osrednje mesto. Vstopiti v skupnost ni bilo lahko – poskusna doba dveh mesecev je bila leta 1788 podaljšana na šest in ukinjena šele leta 1908. Osrednja ideja članstva je tesno prijateljstvo, ki pa je mogoče le v manjših skupinah. Skupinska srečanja članov potekajo enkrat tedensko. V idealni skupini je največ dvanajst oseb, pripadnikov različnih starosti, spola in statusa. V prvi polovici devetnajstega stoletja so bila skupinska

²⁰ Wesley je kot torijec oz. konservativec menil, da ženske ne bi smele pridigati. Njegovi materi je pozneje uspelo spremeniti njegovo prepričanje, saj je tudi sama v rodnem kraju vodila krožek oz. skupino.

srečanja cvetoča institucija, ki je metodističnemu življenju dajala značilen pečat. Sredi devetnajstega stoletja so začela srečanja izginjati, upad zanimanja zanje gre med drugim pripisati tudi ustalitvi potujočih pridigarjev. Metodizem je s tem izgubil najmočnejšo podporo – aktivne laične člane (Norwood, 1974).

2.8 Metodistična cerkev v ZDA

2.8.1 Religiozna situacija ob prihodu metodizma v Ameriko

Metodizem se je v Ameriki prvič odmevneje pojavil okoli leta 1760. Takrat je bil protestantizem v angleških kolonijah prisoten že stopetdeset let. Metodiste so pri njihovem pohodu v Novi svet prehiteli kongregacionalisti,²¹ evangeličani, baptisti, nizozemske in nemške reformirane cerkve, luteranci, prezbiterjanci,²² kvekerji²³ ter številne druge manjše skupine. Nekatere denominacije so se ob prihodu metodistov v določene kolonije že tako utrdile, da so uživale privilegiran položaj uradne cerkve. Vse zgoraj omenjene cerkve imajo svoje korenine v Evropi, večina prav v Veliki Britaniji. V tem smislu lahko rečemo, da vse zgodnje korenine ameriške religije izvirajo iz evropske zgodovine. V Ameriki se je metodizem soočil z dejstvom, da je – kjerkoli že se je pojavil – vedno gostoval v župniji nekoga drugega. To pa je bilo dopustno zgolj, dokler je sodil pod okrilje anglikanske cerkve (Norwood, 1974).

Pomembno obdobje za religijsko situacijo v Ameriki je bilo veliko prebujenje (*Great Awakening*),²⁴ ki je svoj vrhunec doživelo leta 1740. Različne denominacije je to obdobje močno zaznamovalo in nekatere v veliki meri tudi preoblikovalo. Po velikem prebujenju so bile ameriške religije spremenjene, moč cerkva pa okrepljena. Obdobje velikega

²¹ Kongregacionalisti so privrženci neodvisnih verskih skupnosti, poudarjali so neodvisno krajevno cerkev, kateri pripadaš le zaradi osebne verske odločitve (Peček *et al.*, 1991: 358).

²² Cerkev vodijo prezbiterji in sinode, ki so sestavljeni iz pastorjev in laikov z določenega območja (Peček *et al.*, 1991: 358).

²³ Kvekerji, z drugimi besedami tudi društvo prijateljev, so se zbirali okoli ustanovitelja Angleža Georgea Foxa (1624 – 691), ki je zatrjeval, da ima preroditveno izkušnjo, ob kateri je spoznal, da je krščanstvo nekakšna »notranja luč, s katero Kristus neposredno prešinja dušo verujočega«. Verska avtoriteta je notranje občutje svetega duha. Foxovi privrženci so se v mističnem izkustvu vidno vznemirjali, kar jim je dalo tudi ime trepetavci (*quakers*). Kvekerji so zavrnili posebno kredo in zakramente (Smrke, 2000: 238-239). Zbirajo se k bogoslužju, ki je v glavnem tiho in namenjeno zbranosti (Peček *et al.*, 1991: 359).

²⁴ S pojmom veliko duhovno prebujenje označujemo obdobje v ZDA med 1720 – 1750. V tem obdobju je prišlo do niza preoblikovanj v krščanski religiji, močno se je poživilo evangelijsko gibanje, predvsem v konservativnem in evangelijskem smislu (Peček *et al.*, 1991: 388).

prebujenja je prineslo napetosti, zaradi katerih je prišlo do razkolov, nastanka novih sekt in opozicij, ki so nasprotovale intelektualnim gibanjem razsvetljenstva. Pozitivni učinki velikega prebujenja pa so razvoj misijonarskega oz. dobredelnega duha in skrb za izobraževanje. Veliko prebujenje je pripomoglo tudi k nastanku cerkva, značilnih za ameriško krščanskost, nastale so denominacije. Prodoren religijski vpliv je imel tudi politične posledice. Meje med kolonijami so se sprostile in začelo se je povezovanje (Norwood, 1974).

Metodizem se je v Ameriki zelo razširil, na nek način je postal celo značilna blagovna znamka ameriške krščanskosti in v večini pogledov tudi najbolj ameriška cerkev. Do sredine 19. stoletja je imel metodizem celo več članov kot katerakoli druga ameriška denominacija. Vzroke za takšno razširjenost najdemo v njegovem sozvočju z ameriško politiko in načinom razmišljanja. Metodisti so bili zelo dejavni v »gibanju za treznost«,²⁵ identificirali pa so se tudi z idejami ameriškega napredka v zgodnjem dvajsetem stoletju. Ameriški metodizem je, čeprav rojen kot evangeličanski preporod z evropskimi koreninami, postal ločena in samostojna entiteta že na samem začetku. So pa zanj značilne mnoge shizme in zaradi tega nove denominacije ter ponovna združevanja.

2.8.2 Laični začetki metodizma v Ameriki

Glede na to da so metodizem v Ameriko prinesli imigranti, na začetku še ni bilo uradnih pridigarjev metodističnega gibanja. Šele leta 1769 so se vodilni člani gibanja v Angliji odločili poslati dva potujoča pridigarja, ki naj bi med svojimi potovanji razširjala vero v Novem svetu. Povod za takšno odločitev je bila ustanovitev metodistične kapele v New Yorku leta 1768. John Wesley namreč svojega gibanja ni hotel prepustiti laikom, za katere ni bil prepričan, ali bodo vero širili po njegovih navodilih. Na tako imenovano »ameriško turo« sta se prva podala Richard Boardman in Joseph Pilmore; glavni vrline slednjega sta bili pridiganje in sposobnost organiziranja. Pilmorjevo delo je v večji meri nato nadaljeval Francis Asbury, znan kot »ameriški Wesley« (Haskins, 1992).

²⁵ Ameriško gibanje za treznost (*American Temperance Union*) je bilo ustanovljeno leta 1826. Nakazovalo je začetek nacionalne kampanje proti alkoholu in njegovemu prekomernemu uživanju. Amerika je namreč v tistem času porabila velike količine alkohola, ki je bil poceni in povsod dostopen. Leta 1840 je organizacija v Washingtonu zahtevala ukrep proti alkoholu. Boj se je nadaljeval vse do začetka dvajsetega stoletja, ko je v Ameriki nastopil čas prohibicije (Garraty, 1995: 274-275, 678).

2.8.3 Formalni začetek metodizma v Ameriki

Zgodba o vzponu ameriškega metodizma se začne s prihodom Francisa Asburyja leta 1771, ko je bilo v ameriških kolonijah le 600 metodistov. Dve leti pozneje se je ta številka povzdignila na 1160, leta 1800 pa že na 63.958. To skokovito rast v tako kratkem času lahko v veliki meri pripišemo neutrudljivi volji »ameriškega Wesleyja«. Francis Asbury je bil laični pridigar in eden izmed redkih, ki so vztrajno širili vero. Poleg njega je bil v Ameriki zelo dejaven tudi svojeglavi Robert Strawbridge, ki je na lastno pobudo opravljal obrede krsta in obhajila, kar pa je med angleškimi pridigarji sprožilo vsesplošno neodobravanje. Anglikanska oz. episkopalna cerkev je namreč v tistem času imela monopol nad delitvijo zakramentov. Problematika glede deljenja zakramentov se je pojavljala že ob samem prihodu metodizma v Ameriko in bila vir sporov na konferenci leta 1774. Toda na koncu je prevladalo Wesleyjevo mnenje, kar je pomenilo, da so metodističnim pridigarjem prepovedali deliti zakramente. Čeprav je bila Strawbridgeva strastna samosvojost nov pristop v metodističnem gibanju in njegova skupnost ena izmed prvih v Ameriki, pa je njegova smrt leta 1781 pomenila olajšanje predvsem za konservativno naravnane angleške pridigarje. Amerika je bila sicer poznana kot dežela verske svobode, toda za metodistično gibanje to obdobje še ni nastopilo (Haskins, 1992). Tako kot John Wesley v Angliji je tudi Francis Asbury na teren poslal laične potujoče pridigarje, ki so širili vero ter v manjše samostojne skupnosti in cerkve vnašali red. Nekateri potujoči pridigarji se z neprestanim terenskim delom niso strinjali; hkrati se je pojavilo tudi prepričanje, da takšen način dela ne pripomore k rasti prave vere (Haskins, 1992).

Ameriški kolonialisti so se uprli matičnim državam in hoteli z njimi pretrgati vezi. Metodistični pridigarji pa so odkrito kazali naklonjenost anglikanski cerkvi, kar je razjezilo mnoge kolonialiste in zato se je večji del angleških pridigarjev začel vračati v rodno domovino. Nekateri so odšli v Kanado, tisti pa, ki so ostali v Ameriki so poskušali delati po svojih najboljših močeh. Člani metodističnega gibanja so se tako znašli v množici nasprotujočih si nazorov in občutkov: Američani so hoteli ločitev, Wesley pa jim je iz Anglije vsiljeval svoj način dela. Do leta 1778 so vsi iz Anglije poslani pridigarji zapustili Novi svet. Izjema je bil Francis Asbury, ki je kot edini predstavnik metodistične cerkve v Ameriki postal glavni voditelj denominacije. Njegovo delo pa je bilo oteženo

zaradi novih zakonov, ki so zopet omejevali prestop meja med kolonijami in vsiljevali zaprisego zvestobe Ameriki, del katere je bilo tudi vojaško služenje. Zaradi simpatiziranja z anglikansko cerkvijo so se vsi metodisti znašli na seznamu sumljivih oseb. Metodizem je bil sedaj v rokah ameriških pridigarjev, ki pa so še vedno sledili Wesleyjevim navodilom. Domači pridigarji so sicer podpirali revolucijo,²⁶ toda oblast je zaradi (njihovih) vezi z anglikansko cerkvijo v njih še vedno videla grožnjo. Znotraj metodistične skupnosti pa so se pojavili tudi konflikti v zvezi s perečim vprašanjem delitve zakramentov, ki jih v tistem času skorajda ni bilo mogoče nikjer prejeti. Episkopalna cerkev je namreč v času revolucije doživela popoln zlom, duhovščina je zbežala, preostale pa so zaprli zaradi vohunjenja (Haskins, 1992). Na letni konferenci leta 1779 je zaradi nestrinjanja glede deljenja zakramentov prišlo do začasnega razkola med ameriški metodisti. Skupina z Asburyjem na čelu je zagovarjala status quo in menila, da morajo počakati na navodila Johna Wesleyja. Nasprotna skupina pa je bila prepričana, da jim nastali položaj narekuje izvrševanje zakramentov. Nasprotujoča si mnenja so sledila geografski črti, ki je ameriške metodiste prvič, toda nikakor ne zadnjič,²⁷ razdelila na severne in južne. Spor je kasneje na diplomatski način rešil Asbury, vseeno pa se je že tu nakazalo razhajanje med severnim oz. »britanskim« in južnim oz. »ameriškim« metodizmom. Naraščati pa je začela tudi protiangleška nastojenost in med ameriški metodisti so se pričeli porajati dvomi o avtoriteti in pristojnosti Johna Wesleyja, čigar karizma ni segla čez Atlantik. Počasi se je začela oblikovati nova vrsta metodizma, značilna za Ameriko. Hkrati pa je bila ameriška metodistična skupnost vse bolj skeptična do odločitev, sprejetih takrat, ko je bila skupnost še enotna, in to je pozneje vodilo v dolgotrajne spore in na koncu v razkol ameriškega metodizma (Haskins, 1992).

John Wesley pa je v ameriški revoluciji videl novo priložnost za vzpostavitev nadzora nad tamkajšnje metodistično cerkvijo, zato je londonskega škofa prosil, naj posveti več duhovnikov, ki bi svoje delo nadaljevali v Ameriki. Zaradi škofovega nasprotovanja predlogu je veliki oče metodizma sam posvetil dr. Thomasa Coka in mu dodelili položaj v metodističnem nadzornem ameriškem uradu. S tem dejanjem je bila rojena nova denominacija. Vezi med metodističnim gibanjem in anglikansko cerkvijo so bile

²⁶ Ameriška revolucija oz. ameriška vojna za neodvisnost (1775 – 1783) se je začela z uporom trinajstih britanskih kolonij v Ameriki proti Veliki Britaniji. Sprva je šlo za državljansko vojno, vendar so se Ameriki pozneje pridružile še Francija (l.1778) in Nizozemska (l. 1780). Amerika je britansko mirovno ponudbo zavrnila in razglasila neodvisnost, s tem je bila Velika Britanija popolnoma poražena (Pogačnik *et al.*, 1995: 183).

²⁷ Naslednji razkol se je zaradi suženjstva zgodil po geografski črti sever – jug.

pretrgane, čeprav je Wesley vse do svoje smrti trdil, da je metodizem le skupnost znotraj anglikanske cerkve. Dr. Thomas Coke je nato v škofa in glavnega nadzornika posvetil Francisa Asburyja, ki je, zato da bi ustvaril ustrezne razmere za lastno izvolitev, zahteval, da se o njegovi posvetitvi in imenovanju odloča na konferenci. Z njegovo posvetitvijo je metodizem v Ameriki postal nova denominacija in nova cerkev. Na konferenci je bil Asbury tudi soglasno izvoljen za starešino in voditelja episkopalne metodistične cerkve. Obenem je bila posvečena tudi velika večina pridigarjev (Haskins, 1992).

Po letu 1784 je med ameriškimi metodisti nekaj časa vladala zmeda. Potujočim pridigarjem je pripadalo polno članstvo na letni konferenci, medtem ko krajevni pastori (posvečeni ali laični) niso imeli nikakršnih pooblastil, niti pravice do članstva na konferenci. Krajevni pastor je bil nekako pozabljen, ni bil ne laik ne klerik in njegovo nezadovoljstvo je bilo razumljivo, obenem pa je bilo večno »življenje na poti« potujočih pridigarjev vse prej kot zavidljivo. Z leti se jih je zaradi težkih pogojev vedno več ustalilo, s tem pa so jim bile odvzete predhodno pridobljene pravice (Haskins, 1992).

2.8.4 Metodizem med temnopoltimi verniki

Metodizem je v sebi združeval sveto (sakralno) in profano (sekularno), zato so ga dobro sprejeli tudi sužnji in svobodni črnci. Tovrsten spoj oz. prepletenost religije in vsakdanjega življenja pa je tudi sicer značilna za mnoge afriške religije. Med temnopoltimi verniki je bil metodizem prisoten že od samega prihoda v Ameriko. Za afriške cerkve, ki imajo določene skupne lastnosti,²⁸ je značilna tudi vpetost v skupnost.

Na samem začetku ameriški metodizem ni poznal rasnih omejitev in razlikovanj. Sedeži v pridigarskih hišah se niso delili na bele in črne, prednje in zadnje, balkone in parter.²⁹ Temnopolti verniki so bili v cerkvi dobrodošli. Težave so začele nastajati zaradi majhnosti in preobremenjenosti pridigarskih hiš. Množica je za hišo, kjer se je obred odvijal, postala prevelika. Pridigarji so na vhod začeli postavljati vratarje, ki so temnopoltim preprečevali vstop, dokler niso bili v kapeli zbrani vsi belci. Rasno razlikovanje je bil glavni dejavnik,

²⁸ Nadzirali in vodili so jih temnopolti voditelji, vpete in aktivno vključene so bile v vsakdanje življenje ljudi, članom so dajale občutek vrednosti, identitete in pomembnosti. Vse afriške cerkve so poudarjale evangelijski nauk in se počasi prilagodile spremembam v družbi (Norwood, 1974).

²⁹ Takšen odnos je bil značilen predvsem za sever, na jugu pa se je že zelo zgodaj začelo nakazovati rasno razlikovanje.

ki je temnopolte vernike vodil v oblikovanje lastne kongregacije.³⁰ Čeprav se mnogi pridigarji in vodilni z diskriminatorno obravnavo temnopoltnih članov niso strinjali,³¹ je bila ločitev temnopoltnih metodističnih kongregacij³² zaradi rasnega razlikovanja neizogibna. Vse novo nastale črnske metodistične kongregacije so se strinjale, da bodo bolje služile evangelizaciji kot ločene, samostojne cerkve, kar so ostale vse do danes. Mnoge afroameriške metodistične cerkve so prehodile enako pot razvoja, ki si je sledil v naslednjem zaporedju: združitvev, rasno razlikovanje, ločen čas druženja, ločen prostor druženja, avtonomna krajevna organizacija, samostojna krajevna cerkev in regionalna oz. območna denominacija. Najstarejša črnska metodistična kongregacija je »Afriško zatočišče«.

2.8.5 Spori in težave, ki so vodili v razkole

Metodistična episkopalna cerkev se je kmalu soočila z množico težav. Vse bolj je naraščalo nezadovoljstvo potujočih pridigarjev, zaradi česar je rasla tudi napetost med krajevnimi in potujočimi pastorgji. Med pomembnejšimi težavami, ki so vplivale na razvoj ameriškega metodizma, je tudi vprašanje dvoma o Wesleyjevi avtoriteti. Dvom se je porodil pri oblikovanju samostojne metodistično episkopalne cerkve in bil nenehno prisoten vse do Wesleyjeve smrti leta 1791. Do napetosti je prihajalo tudi zaradi vprašanja suženjstva in sporov zaradi zahtevane discipline. Člani in pridigarji so namreč morali živeti po strogih Wesleyjevih merilih, posledica pa je bila dvoplastna: po eni strani se je oblikovala občudovanja vredna skupina gorečnežev, ki so svoje življenje posvetili pridiganju in širjenju metodizma. Po drugi strani pa je zaradi hudih poklicnih pritiskov nastala velika razjeda, ki je mnoge odvrnila od pridigarske službe (Norwood, 1974).

2.8.6 Razkoli

Med letoma 1820 in 1828 so zahteve po reformi za večjo demokratičnost v metodistični cerkvi postale vse glasnejše. Leta 1824 je reformo zahtevala skupina pridigarjev,

³⁰ Kongregacija v latinščini pomeni bratovščina oz. zveza, danes pa s to besedo označujemo demokratično organizirano versko skupnost (Smrke, 2000: 199).

³¹ Kar dokazuje tudi posvetitev oz. ordinacija prvega temnopoltega pridigarja v diakona leta 1800 in posvetitev v starešino leta 1812 (Norwood, 1974).

³² »*African Methodist Episcopal*« se je za samostojno pot odločila leta 1816, »*African Methodist Episcopal Zion*« pa leta 1820. Ti dve kongregaciji predstavljata največji temnopoltni metodistični cerkvi in imata danes več kot štiri milijone članov (Bowker *et al.*, 1997: 639).

imenovanih »sindikalisti« oz. »zveza skupnosti«, ki so se zavzemali tako za enotno delitev avtoritete med škofi in potujočimi pridigarji kot tudi za pravice krajevnih pridigarjev ter laičnih predstavnikov. Zaradi svojih prizadevanj so bili vsi udeleženi krajevni pridigarji suspendirani in leta 1828 tudi izključeni. Leto 1828 tako označuje prvo veliko shizmo³³ znotraj metodistične cerkve v Ameriki. Ne nakazuje pa prve cepitve cerkve znotraj metodizma, kar se je zgodilo že z rasnim razlikovanjem temnopoltih. Novo nastala skupina je leta 1830 ustanovila metodistično protestantsko cerkev.³⁴ Krajevne cerkve so s tem dejanjem dobile določeno mero avtonomnosti, sistem s potujočimi pridigarji pa se je – sicer brez škofov – ohranil. S tem so končno tudi laiki dobili svoje predstavnike oz. delegate na letnih konferencah.

Medtem ko se je cerkev posvečala suženjstvu in upala, da se bodo nesoglasja med južno in severno stranjo episkopalne metodistične cerkve uredila, se je za samostojno pot odločila še ena skupina. Gibanje Wesleyjeva metodistična naveza³⁵ se je pojavilo leta 1824 kot manjši klub pridigarjev in njihovih pristašev, ki so morali zaradi močnega protisuženjskega stališča izstopiti iz denominacije. Odcepitev je bila za metodistično episkopalno cerkev popolnoma nepričakovana (Norwood, 1974).

Državljska vojna³⁶ je prinesla tudi nov razkol znotraj metodistične episkopalne cerkve. Uradno je denominacija sicer nasprotovala instituciji suženjstva in narekovala svojim članom, morebitnim lastnikom sužnjev, naj le-te osvobodijo, toda le malo vernikov³⁷ je v resnici upoštevalo priporočilo³⁸ cerkve. Brez vsakršnega dvoma lahko rečemo, da je bil glavni vzrok shizme vprašanje suženjstva, ki je cerkev zopet ločila po liniji sever – jug. Dodaten razlog razkola je bilo tudi vprašanje avtoritete glavne konference nasproti

³³ Termin shizma pomeni razkol in se uporablja predvsem za cerkvene oz. religijske razkole (Krušič, *et al.*, 1987).

³⁴ *Methodist Protestant*.

³⁵ »*Wesleyan Methodist Connection*« je bila kot samostojna denominacija prepoznana šele leta 1947.

³⁶ Ameriška državljanska vojna (1861 – 1865) – prišlo je do spora med republikanci in demokrati zaradi narave federalne Zveze ter relativne moči zveznih držav, osrednje vlade in suženjstva. Po zmagi republikanske stranke, ki je nastala v severnih državah, in po zmagi Abrahama Lincolna na predsedniških volitvah leta 1860 je Jug spoznal, da ne bo več obdržal najvišjih položajev v državi. S tem razlogom je enajst južnih držav izstopilo iz Zveze in ustanovilo Konfederirane države Amerike. Vojna je izbruhnila 12. aprila 1861, ko so topniške enote Juga napadle položaj Zveze (Sever) v pristanišču Charlottesville. Lincoln je vojno na začetku obravnaval kot boj za ohranitev Zveze, vendar je vojne cilje kasneje razširil, ko je z razglasom osvobodil sužnje na območjih, ki so se bojevala proti vladi (Pogačnik *et al.*, 1995: 184).

³⁷ Med problematičnimi lastniki sužnjev je bil tudi škof iz južnega dela Amerike (Norwood, 1974).

³⁸ Cerkev v svoji zahtevi ni bila izrecna, tako da se je njene zahteve zlahka obšlo (Norwood, 1974).

integriteti episkopalnega urada.³⁹ Na glavni konferenci leta 1844 je bil predstavljen načrt o ločitvi, ki je cerkvam ob meji dovoljeval, da se na podlagi glasovanja odločijo, kakšno mnenje bodo zastopale. Južna cerkev je menila, da je suženjstvo že samo po sebi pravilno in da predstavlja osnovno pravilo naravnega družbenega stanja, kar opravičuje njegovo institucionalno naravo. Prihodnje leto je južna cerkev izglasovala odcepitev in nastala je južna metodistična episkopalna cerkev. Veliko članov južne kongregacije se je pozneje vključilo tudi v kukluksklan.⁴⁰ Proces ločevanja je na obeh straneh pustil globoke rane, ki so se zelo dolgo celile. Do začetka državljanske vojne leta 1861 se je zvestoba cerkva na mejnih področjih že izoblikovala, izjema je bila le Kalifornija, kjer sta bili prisotni obe kongregaciji. Severna metodistična cerkev je sedaj jasno in glasno podprla predsednika Lincolna in se zavzela za odpravo suženjstva. Južni del in z njim južna metodistična episkopalna cerkev sta bila v vojni s Severom leta 1865 poražena. Cerkve na jugu so bile uničene ali pa izropane in v nastali vakuum je kot rešiteljica vstopila severna metodistična cerkev ter začela z obnovo (Haskins, 1992).

2.8.7 Združevanja

Novo stoletje je prineslo nove spremembe in možnost, da se na stara nesoglasja in spore pozabi. V tej luči se je na obzorju nakazovala doba sodelovanja. Eden prvih takšnih korakov na poti k združevanju se je zgodil na glavni severni konferenci leta 1900, ko je Frank Mason pozval k novi zaprisegi socialne krščanskosti in k ponovni usmeritvi k dobrim delom. Ta prizadevanja so obrodila sadove leta 1908, ko je bilo sprejeto metodistično socialno prepričanje oz. veroizpoved (*social creed*), ki je metodistično cerkev združevala, povezovala in vodila vse do njene posodobitve leta 1972.

Leta 1929 je metodistična protestantska cerkev (odcepljena leta 1828) predlagala metodistični episkopalni cerkvi ponovno združitev. Oblikovala se je pogajalska skupina treh cerkva⁴¹ in nastal je načrt o ponovni združitvi. Toda zopet se je pojavil problem t. i.

³⁹ Škofovski urad.

⁴⁰ *Ku Klux Klan* (K. K. K.) je bila tajna teroristična zveza v ZDA. Ustanovljena je bila leta 1866 v Tennesseeju zaradi boja proti osvobojenim črncem in meščanskim demokratičnim politikom. Ponoven vzpon je klan doživel v prvi polovici 20. stoletja, ko je bil močno povezan z religijskim fundamentalizmom. Po več reorganizacijah se od leta 1953 omenjeni klan imenuje »*Supreme Kingdom*« in je naperjen proti enakopravnosti ljudi »druge barve«.

⁴¹ Metodistična episkopalna cerkev (sever), južna metodistična episkopalna cerkev in metodistična protestantska cerkev.

»temnopoltih« cerkva, in zavljo ljubega miru so jim namenili eno konferenco. To pa je nakazovalo ponovno rasno razlikovanje in sprožalo ogorčenje med temnopoltimi verniki⁴² (Haskins, 1992). Maja leta 1939 je končno le prišlo do združitve severne in južne metodistične episkopalne cerkve ter metodistične protestantske cerkve (Allen, 1998). Združevanja pa s tem še ni bilo konec – nadaljevalo se je z *Evangelical United Brethren Church* in nato še z evangeličanskim združenjem.⁴³ Na glavni konferenci leta 1968 se je končno rodila združena metodistična cerkev.⁴⁴ Vizijo »združitve vseh krščanskih cerkva v Jezusu« je imel že John Wesley. Novonastala cerkev je v ZDA takrat povezala več kot enajst⁴⁵ milijonov ljudi (Haskins, 1992). Združena metodistična cerkev združuje zgodovino in tradicijo naslednjih metodističnih cerkva:

- metodistična episkopalna cerkev (*Methodist Episcopal Church*),
- južna metodistična episkopalna cerkev (*Methodist Episcopal Church, South*),
- metodistična protestantska cerkev (*Methodist Protestant Church*),
- metodistična cerkev (*Methodist Church*) – leta 1877 priključena protestantski metodistični cerkvi,
- združeni bratje v Kristusu (*United Brethren in Christ*),
- evangeličanska asociacija (*The Evangelical Association*),
- združena evangeličanska cerkev (*The United Evangelical Church*),
- evangeličanska cerkev (*The Evangelical Church*),
- metodistična cerkev (*Methodist Church*),
- cerkev evangeličanskih združenih bratov v Kristusu (*The Evangelical United Brethren Church*) (Allen, 1998: 25).

⁴² Če gledamo nazaj, se zdi skorajda neverjetno, da je vladajoče versko telo zagovarjalo rasno razlikovanje tako velikega dela svojih članov. Rasno razlikovanje pa se je obdržalo vse do leta 1956, ko je Ameriko prepravil val povojnega liberalizma, ki se je leta 1960 manifestiral v pohodu za človekove pravice. Šele leta 1968 pa je bila uradna diskriminacija temnopoltih v metodistični cerkvi odpravljena (Haskins, 1992).

⁴³ *Evangelical Assosiation*.

⁴⁴ *United Methodist Church*.

⁴⁵ V drugi literaturi sem zasledila naslednji statistični podatek iz leta 1996: v tem letu naj bi bilo vseh članov 8.538.808, izven ZDA pa še 9.646.162 (Allen, 1998: 26-27). Statistični podatki iz leta 2000, ki so dostopni na uradni spletni strani združene metodistične cerkve, govorijo o 8.296.836 laičnih članih v ZDA (<http://www.umc.org>).

2.9 Združena metodistična cerkev danes

Združena metodistična cerkev je bila ustanovljena leta 1968 in takrat imela približno 11 milijonov članov ter predstavljala eno izmed večjih protestantskih cerkva na svetu. Od svojega nastanka je ta denominacija doživela veliko sprememb v delovanju in strukturi. Zavedati se je začela, da je postala svetovna cerkev s člani in konferencami v Afriki, Aziji, Evropi in ZDA. Medtem ko članstvo v Evropi in Ameriki od leta 1986 opazno upada, pa članstvo v Afriki in Aziji stalno raste (<http://www.umc.org/>).

Metodistična cerkev se je skozi svojo zgodovino vedno bolj oddaljevala od svoje konservativne tradicije in preteklosti. Če bi še do nedavnega lahko rekli, da je njeno uradno stališče glede aktualnih vprašanj dokaj liberalno, pa postaja ta drža danes vedno bolj konservativna. Osem milijonska denominacija je poudarjala »svetost življenja«, evangelizacijo in socialno skrb. Skozi zgodovino je sicer sledila pomembnim zgodovinskim odkritjem in odprla vrata historičnemu kriticizmu Biblije ter s tem pod vprašaj postavila tradicionalne nauke. Z liberalno teologijo pa se je poskušala vključiti v družbene aktivnosti. Do šestdesetih let dvajsetega stoletja je denominacija spodbujala liberalizacijo cerkve in poskušala posodobiti krščansko sporočilo ter ga s tem približati aktualnemu času. Konservativna veja cerkve pa je začela poudarjati, da s tem cerkev izgublja svojo teološko držo in dovoljuje diktaturo sekularnih gibanj ter ideologij. Metodistična cerkev je tudi doživela upad članstva, ki se je nadaljeval v devetdesetih letih minulega stoletja. Od leta 1960 je v metodistični cerkvi prisotno gibanje »dobre novice« (*Good News*), ki nasprotuje liberalizaciji denominacije. Po štiridesetih letih se je gibanju le uspelo uveljaviti. Usmeritev k ortodoksiji je bilo zaznati na glavni konferenci leta 2000, na kateri so delegati zavzeli dokaj okostenelo držo. Obrnili so hrbet resoluciji, ki bi podprla istospolna partnerstva, utrdili so tudi teologijo, ki zatrjuje, da je Jezus rešitelj sveta, in dvignili glas nasprotovanja umetni prekinitvi nosečnosti (*partial – birth abortion*).⁴⁶ Izstop cerkve iz tabora »za izbiro«, katerega članica je še do nedavnega bila, je zanimiva poteza, ki pa pomeni korak nazaj. Omenjeni preobrat lahko razumemo kot poskus evangelijcev, »zmernežev« in drugih, ki poskušajo vodstvo zopet usmeriti h »klasični wesleyjanski krščanskosti« (Cimino, 2002).

⁴⁶ Umetna prekinitve nosečnosti pri plodovih, težjih od 500 gramov.

Konservativno oživljanje v denominaciji odraža dolgotrajno spremembo v demografiji. Za krilo v metodistični cerkvi, kateremu pripada tudi George W. Bush je značilno, da so evangelijci⁴⁷ pogosto južnjaki in člani stabilnih cerkva, v katerih se članstvo celo povečuje. Konservativnejša »južna« stran je sčasoma nadvladala »severno«, liberalnejšo cerkev, ki se nagiba k družbenem oz. socialnem aktivizmu, ta pa počasi a vztrajno izgublja svoje članstvo. To, bolj liberalno krilo metodistične cerkve se pogosto imenuje tudi »metodizem Hillary Clinton«. Drugi dejavnik konservativne renesanse je širjenje in nova veja metodističnih »prenovitvenih« skupin. V metodističnih kongregacijah, ki se povezujejo s prenovitvenimi skupinami, se članstvo zelo hitro povečuje. Kongregacijam s pastorji evangelijci je uspelo zmanjšati izgubo članstva za polovico. Boj med dvema strujama znotraj cerkve se nadaljuje, pri čemer pa vodstvo, škofje in vplivnejši člani zaenkrat še vedno pripadajo liberalni strani. Liberalno vodstvo denominacije prenovitvenim skupinam očita neke vrste »versko čistko« v denominaciji (Cimino, 2002).

Kot kaže, je metodistična cerkev tudi vse bližje sekularnim institucijam, ki prodajajo svoje storitve in proizvode. Teden dni pred terorističnim napadom se je metodistična cerkev podala v 20 milijonov dolarjev vredno in štiri leta trajajočo oglaševalsko kampanjo za pridobivanje novih in aktivno vključevanje starih članov. Primer takšne kampanje je med tradicionalnimi protestantskimi denominacijami edinstven (Crowley, 2001) in dokazuje, da je vera postala le dobro prodajan produkt za množice.

⁴⁷ Termin je podrobneje razložen v poglavju 3.2.

3 Religijska situacija v Združenih državah Amerike

Verskega prepričanja Georgea W. Busha ne moremo zadostno opredeliti brez poznavanja ameriške zgodovine in načina razmišljanja Američanov. Povprečen verujoč Američan s predsednikom deli prepričanje, da človeka vodi neka specifična transcendentna sila, ki ga presega (Singer, 2004: 101); verovanje vanjo pa pomeni legitimizacijo položaja, ki ga zaseda aktualni predsednik. Omenjena legitimizacija temelji na čustveni dimenziji, ki jo verujoči doživlja ob predsednikovem prepričanju v »poklicanost« na ta položaj, in reagiranju na njegovo intenzivno versko retoriko v javnih nastopih (Mansfield, 2003). Množice vse prepogosto pozabijo, da strastne besede niso njegove: so rezultat za to usposobljenih piscev govorov,⁴⁸ ki v želji po stopnjevanju čustvene dimenzije citirajo prejšnje predsednike, Sveto pismo in metodistične hvalnice.⁴⁹ Ne moremo trditi, da je poudarjanje verskih občutkov domislica Georgea W. Busha, kajti podobnih, versko obarvanih nagovorov so se posluževali vsi dosedanji ameriški predsedniki in so del ameriške politične zapuščine;⁵⁰ dejstvo, da se niso nikoli prej pojavljali v tako poudarjeni meri, pa se kljub vsemu zdi dokaj očitno (Mansfield, 2003).

Amerika sodi med najvernejše, a hkrati tudi najbolj versko raznolike države na svetu. Neizprosna konkurenca ohranja stare veroizpovedi sveže in nove v nenehnem zagonu, kar se odraža v velikem tržišču veroizpovedi, kultov in kongregacij, v katerem lahko vlogo vernika enačimo z vlogo potrošnika⁵¹ (Gibbs, 2004).

Religija in politika tvorita v ZDA nenavadno, a hkrati zanimivo zmes. Od sredine 70. let minulega stoletja lahko spremljamo v ameriški kulturi vzpon verskega konservativizma, katerega vrhunec je moč zaznati prav z nastopom »pastoralnega« predsednika Georgea W.

⁴⁸ Najodmevnejše govore Georgea W. Busha je napisal Michael Gerson, diplomant Wheaton Collegea v Illinoisu – Američani mu pravijo tudi evangelijski Harvard. Gerson ima občutek za jezik, ki privlači »*born – again*« posameznike in tiste, ki iščejo ponoven vzpon že izgubljene morale v javnem življenju (Fineman, 2003).

⁴⁹ Po eni izmed metodističnih hvalnic je George W. Bush naslovil tudi svojo knjigo »*A Charge to Keep*«.

⁵⁰ V prvem stoletju ameriške zgodovine so bili Američani globoko verni, svoje življenje in državo pa so razumeli v okviru verskih pogojev. Do prvega desetletja 20. stoletja je verski vpliv v Ameriki upadel, toda George W. Bush še vedno nagovarja svoje državljane z gorečo versko vnemo minulih stoletij in jo s tem želi vrniti v sedanjost (Mansfield, 2003).

⁵¹ Knjige Dalajlame so prodajne uspešnice, ameriški vernik pa lahko izbira med metafizičnimi episkopalci (*Metaphysical Episcopalians*), združenimi univerzalističnimi pogani (*Unitarian Universalist Pagans*), nudistično krščansko cerkvijo (*Nudist Christian Church of Virgin Jezus*) ... (Gibbs, 2004).

Busha (Fineman₂,2004). Zavedati se moramo, da je ameriško volilno telo mnogo bolj individualistično, patriotsko, religiozno in konservativno kot evropsko. Mnogi tudi menijo, da postaja Amerika en narod z dvema kulturama. Ena je religiozna, puritanska, s poudarjenimi družinskimi vrednotami, medtem ko je druga tolerantna, hedonistična, sekularna in usmerjena v multikulturnost (Lorenci, 2004).

Javnomnenjske raziskave v Ameriki vedno znova dokazujejo, da so Američani veliko bolj verni kot državljani katerekoli druge razvite države. V Evropi verske institucije enkrat ali večkrat tedensko obiskuje manj kot 20 odstotkov populacije, v Ameriki pa kar 47 odstotkov. Več kot osem od desetih Severnoameričanov meni, da igra bog pomembno vlogo v njihovem življenju, 94 odstotkov Američanov verjame v boga, 89 odstotkov jih verjame v nebesa, 72 odstotkov pa v pekel in hudiča (Singer, 2004). 40 milijonov Američanov z evangelijci deli apokaliptično prepričanje o »poslednjih dneh«, ko se bo odvijal odločilni boj med dobrim in zlim (Lampman, 2003). Razlike med Evropo in Ameriko se odražajo tudi v ameriški notranji politiki.⁵² V javnomnenjskih anketah spoznamo, da bi le manjšina Američanov volila predsednika – ateista, ki odkrito priznava, da ni veren in ne hodi k verskim obredom (Singer, 2004).

3.1 Ločitev države in cerkve?

Cerkev in država sta morda v ustavi ZDA ločeni, toda vera in politika se v resničnosti močno prepletata, ugotavlja Gibbs (Gibbs, 2004). Prvi amandma ameriške ustave kongresu prepoveduje uzakonitev zakona, ki bi dajal prednost katerikoli uradni religiji, kar pomeni strogo ločenost države in cerkve. Tovrstna ločenost pa za druge liberalne demokratične države v tolikšni meri ni značilna. Zaradi verskih teženj Američanov je dokaj razumljivo, da je meja med politiko in cerkvijo tako močno začrtana, saj bi vera lahko resno vplivala na spremembe v ameriški družbi (Singer, 2004). Američani so lahko hvaležni piscem ustave, ki so razumeli pomembnost stroge ločenosti cerkve in države. Zgodovina je največji dokaz, kako lahko z zakonom priznane religije spodkopavajo demokracijo. Državljani, ki imajo drugačna prepričanja ali verskih prepričanj sploh nimajo, se pogosto znajdejo v neugodnem položaju. So marginalizirani ali celo preganjani (Reich, 2004). Vsak mora imeti pravico do verskega prepričanja in svobodo pri

⁵² Prav vloga verskega prepričanja je umetno prekinitev nosečnosti ohranila toliko časa v središču ameriških političnih diskurzov (Singer, 2004).

uresničevanju le-teh, dokler z njimi ne omejuje drugega. V Združenih državah so religijske skupine oproščene plačevanja davkov predvsem zato, ker se jih obravnava kot neprofitne institucije, ki naj ne bi zavzemale političnih stališč (Reich, 2004).

3.2 Evangelijci

Evangelijci so konservativnejši člani različnih religijskih denominacij in tvorijo približno 46 odstotkov ameriške populacije (Balmer, 2003). Termin evangelijci se na splošno nanaša na široko skupino verujočih, ki imajo skupno »izkušnjo ponovnega rojstva« (*born – again*), odražajočo se v »osebnem odnosu z Jezusom«. Evangelijci sprejemajo popolno avtoriteto in nezmotljivost Biblije (v njenem verskem prepričanju) in zagovarjajo udejanjanje tega prepričanja v vsakdanjem življenju, o čemer priča tudi njihova zaprisega k širitvi »božje besede«. Verski obred evangelijcev je po navadi čustveno obarvan dogodek. Evangelijske »skupnosti« zahtevajo popolno zvestobo, nevprašljivo in odločno prepričanje ter strogo predanost določenemu življenjskemu slogu (Shibley, 1998). Pot do zveličanja po mnenju evangelijcev nujno pogojuje vera v Jezusa Kristusa, saj sama dobra dela niso dovolj. Po prepričanju evangelijcev mora posameznik Jezusa v svoje srce sprejeti kot odrasla oseba (Cooperman, 2004). Skorajda soglasno nasprotujejo homoseksualnim porokam in umetni prekinitvi nosečnosti. Na določenih drugih področjih, kot so vojna v Iraku, naravovarstvena vprašanja in davčna politika, pa niso tako enotni (Pinsky, 2005).

Ameriški »evangelicizem« je zgodovinsko, etnično in geografsko raznolik. Ne moremo reči, da so vsi evangelijci fundamentalisti ali skrajnejši. Znotraj gibanja najdemo vsaj štiri različne smeri: fundamentaliste, binkoštnike (*Pentacostals*), karizmatike (*charismatics*) in neoevangelijce (Shibley, 1998).

3.2.1 Fundamentalisti

Fundamentalisti so doktrinarno in kulturno stroga smer znotraj evangelicizma, ki je začela nastajati v zgodnjem dvajsetem stoletju kot opozicijsko gibanje proti splošni družbeni legitimnosti bibličnega kriticizma, evolucijski teoriji ter t. i. družbenemu evangeliju (*social gospel*), prisotnem tako na protestantskih seminarjih kot tudi med voditelji

denominacij. Gibanje je bilo reakcija na zaton teološke ortodoksije. Fundamentalisti so vedno vztrajali pri biblični nezmotljivosti in dobesedni interpretaciji Svetega pisma (literalizmu). Zaradi poraza z modernizmom so se fundamentalisti izolirali od vpliva širše kulture (Shibley, 1998).

3.2.2 Binkoštniki (*Pentacostals*)

Binkoštniki so v teološkem in kulturnem smislu podobni fundamentalistom, le da se njihova identiteta bolj osredotoča na religiozno izkušnjo in pričevanje (*testimony*) ter ne toliko na branjenje doktrine (Shibley, 1998).

3.2.3 Karizmatiki (*Charismatics*)

Karizmatiki so tretja smer, ki jo sestavlja »meddenominacijsko« gibanje znotraj splošnih protestantskih in katoliških cerkva. Trudijo se okrepiti kongregacijsko življenje s pomočjo »duhovnega daru«. V tem pogledu so za razliko od fundamentalistov in binkoštnikov bolj ekumenski oz. nagnjeni k združevanju vseh krščanskih cerkva. Karizmatiki prihajajo v večji meri iz srednjega družbenega razreda in so teološko manj dogmatični (Shibley, 1998).

3.2.4 Neoevangelijci

Četrta smer je začela delovati kot protiutež gibanju, ki se je pojavilo s fundamentalizmom leta 1940. Neoevangelijci so posvojili osnovno doktrino konservativnih protestantov, hkrati pa zavrnilo ekstremne protiintelektualne in sektaške nagibe fundamentalizma. Novi evangelijci so poskušali ponovno osvojiti zunanji svet, kar pa je nujno narekovalo ločitev od fundamentalistov. Billy Graham je najprepoznavnejši voditelj tega gibanja. Neoevangelijsko gibanje je postalo tudi »meddenominacijsko« gibanje. Nova generacija »ponovno rojenih« sprejema kulturne norme srednjega razreda kot nekaj samoumevnega. Neoevangelijci so ponavadi pripadniki srednjega razreda, bolj izobraženi kot nekoč in bolj ekumenski, obenem pa kažejo tudi veliko zanimanja za zgodovinsko preučevanje Biblije. Postali so bolj feministični, manj tolerantni do rasizma in socialnih krivic ter manj

homofobični. Najznačilnejša poteza sodobnih ameriških neoevangelijscev je vera, ki je usmerjena v zunanji svet (*world-affirming faith*) (Shibley, 1998).

3.3 Verske značilnosti volivcev Georgea W. Busha

Mislili smo že, da vpletanje vere v politiko ne more iti dlje kot v predvolilni kampanji leta 2000, toda vera in verska prepričanja so bila ena izrazitejših tem ameriških volitev leta 2004. Zadnja predvolilna kampanja za predsedniški stolček je bila najbolj versko obarvana kampanja v zgodovini ZDA. Volivci pa so postali veliko bolj strpni do poudarjanja religioznih idej in prepričanj kandidatov (Gibbs, 2004). Strategija Georgea W. Busha med zadnjimi volitvami nam postane popolnoma jasna, če pogledamo njegovo turnejo. Prvi postanek na turneji je bila Poljska, dežela pokojnega papeža rimskokatoliške cerkve Janeza Pavla II. in močno versko naravnana država. Predvolilno pridobivanje glasov je bilo usmerjeno predvsem k sodobnim republikanskim volivcem, ki so po večini tradicionalno verni in imajo tradicionalne vrednote. Cilj volilne kampanje je bil torej jasen: pridobiti glasove evangelijscev. S pomočjo podpore Izraelu je Bela hiša poskušala pridobiti tudi glasove konservativnih Judov (Fineman³, 2003). K pridobivanju »belih katolikov« je pripomoglo nasprotovanje umetni prekinitvi nosečnosti in »sočutni konservativizmu« (Philpot, 2004). Volilni štab Georgea W. Busha je želel, da bi se verske skupine aktivno udeležile političnega spopada, saj je gonilno silo Busheve kampanje predstavljala prav ameriška »verska desnica«. Ta izraz označuje predvsem desno krilo protestantskih evangelijscev, desno krilo južnih baptistov, proti umetni prekinitvi nosečnosti naravnanih katolikov in razne skupine, ki so usmerjene skrajno proizraelsko ter protiarabsko (Reich, 2004).

Po javnomnenjskih raziskavah revije Time so tisti, ki se označujejo kot zelo verne, v 59 odstotkih podpirali Georgea W. Busha; za Johna Kerryja pa je volilo 69 odstotkov volivcev, samoopredeljenih kot nevernih. Volivci Georgea W. Busha so prepričani, da novi – stari predsednik v Belo hišo zaradi svoje vere prinaša spoštovanje in čast (Gibbs, 2004). Verni konservativni volivci se niso odločali med Bushem in Kerryjem, ampak med Bushem in ne voliti (Fund, 2004). Kar 70 odstotkov republikanskih volivcev meni, da mora predsednika pri odločanju voditi vera. Prepada med vernimi in nevernimi volivci bi

bil po vsej verjetnosti še večji, če »temnopolti socialni konservativci«⁵³ ne bi že tradicionalno volili demokratov. Predvolilna obljuba predsednika Busha je bila združitev naroda, toda resničnost je drugačna: Amerika se vedno bolj deli na verne in sekulariste. Prisotnost predsednikove vere v politični areni ne združuje, temveč ameriško ljudstvo vedno bolj ločuje (Gibbs, 2004).

⁵³ Temnopolti socialni konservativci redno hodijo k verskim obredom.

4 George W. Bush – zadrega ali ponos metodistične cerkve?

Z določeno mero gotovosti lahko rečemo, da se bo aktualni predsednik trenutno najmočnejše države na svetu v zgodovino zapisal zaradi mnogih stvari, med katerimi je tudi 11. september 2001. S tem krvavim dnem je George W. Bush postal prvi mož ZDA, ki je doživel največji teroristični napad na svetovno velesilo. Posledici terorističnega napada pa sta bili vojni v Afganistanu in Iraku. Svoj pečat v ameriški in svetovni zgodovini bo pustil tudi s svojim gorečim verskim prepričanjem in s poudarjanjem le-tega. George W. Bush je namreč človek, ki si je zastavil cilj: vpeljati vero v vsakdanjik slehernega Američana. S tem je religija postala del ameriškega javnega življenja in izstopila iz zasebne sfere posameznika (Mansfield, 2003). Združene države so po predsednikovem mnenju poklicane, da božje darilo svobode omogočijo in zagotovijo vsakemu živemu človeškemu bitju (Fineman, 2003). Bush je goreč moralist, ki se zavzema za prepoved homoseksualnih porok, omejen dostop do kontracepcije, omejitev pornografije, nasprotuje umetni prekinitvi nosečnosti, zagovarja ponovno vpeljavo kreacionizma v šolstvo in širi idejo Amerike kot »krščanskega naroda«. Busheva administracija je s tem religijo politizirala bolj kot katerakoli prejšnja administracija v ameriški zgodovini (Reich, 2004). V novejši zgodovini ZDA tudi ne najdemo predsednika, ki bi svet in delovanje v njem tako pogosto delil na dobro in zlo kot aktualni ameriški predsednik. O zlu je govoril v približno 30 odstotkih vseh govorov, ki jih je imel od nastopa predsedniškega mandata. Zlo je zanj neka sila z resničnim obstojem, to pa daje temu pojmu značilno versko obarvanost, opaža Singer (Singer, 2004).

Predsedniški položaj je George W. Bush zavzel v njemu lastnem neustrašnem verskem slogu. Že prvi dan mandata je v Ovalni pisarni razglasil dan molitve in zmanjšal državne stroške, namenjene umetni prekinitvi nosečnosti. Svojih globokih verskih občutkov nikoli ni skrival. Govori o »poklicanosti« v predsedniško službo in o »vsemogočnemu«, ki vlada nad človeštvom. Ves svet ima možnost podrobno spoznati predsednikovo versko spreobrnitev oz. prestop, njegove molitve in najljubšo izdajo Svetega pisma, na voljo pa so nam tudi različne »legende« o predsednikovi goreči pobožnosti in duhovnem vplivu. Zasebni občutki in verska gorečnost Georgea W. Busha so postali del javne sfere in dobro prodajan produkt v rokah marketinških strokovnjakov. Nobena prejšnja administracija ni prirejala toliko biblijskih krožkov (*bible studies*) in molitvenih sestankov (*prayer meeting*)

kot administracija Georgea W. Busha. Celo sestanki kabineta se pričnejo z molitvijo v Beli hiši, ki zadnja leta redno sprejema verske voditelje kot dobrodošle goste (Mansfield, 2003).

George W. Bush svojo versko požrtvovalnost deli tudi z nekaterimi voditelji drugih držav; tako se je na primer o Svetem pismu pogovarjal s predsednikom vlade Velike Britanije, debatiral o »križu« kot verskem simbolu s predsednikom Rusije, kleče molil s predsednikom Makedonije⁵⁴ in predsedniku Turčije oznanil, da se bosta odlično ujela prav zaradi njunega skupnega prepričanja v »vsemogočnega« (Hitchens, 2003). Njegova osredotočenost na vero je sprožila ne samo narodno ali bolje mednarodno debato, temveč celo neko subkulturo. V medmrežju krožijo različna sporočila prežeta z zadnjimi urbanimi legendami predsednikovih »dobrih del« in njegovih molitev. Kritike sporočil so tako pozitivne, kot negativne: nekateri ga poveljujejo, drugi pa obtožujejo namernega rušenja države in cerkve ločujočega »Jeffersonovega zidu«, s tem ko poskuša zgraditi nekakšno »televizijsko evangelijsko republiko svojih sanj« (Mansfield, 2003). Moralna neoporečnost dejstva, da izvoljeni voditelj tako pluralne družbe, kot je Amerika, poudarja svojo vero na uradnih dogodkih, v govorih in radijskih ter televizijskih nastopih, je seveda vprašljiva. Njegova vera namreč pomeni osnovo tudi mnogim političnim odločitvam, te pa neposredno vplivajo tudi na posameznike oz. skupine, ki s predsednikom ne delijo enakega verskega prepričanja (Singer, 2004).

V kaj torej verjame predsednik ZDA George W. Bush? Kaj to pomeni za ameriški narod in druge prebivalce sveta? Ali gradi teokracijo? Kakšna je povezava med njegovo vero in vodenjem države ali boljše »sveta«? Je njegova politika oblikovana s pomočjo interpretacije Biblije? V četrtem delu bom s preučevanjem Busheve vere poskušala odgovoriti na takšna in podobna vprašanja.

4.1 Dediščina 43. predsednika ZDA

Za razumevanje vere predsednika ZDA je treba poznati tudi njegovo družinsko tradicijo, ki je pomembno vplivala na razvoj njegove vere. Že prapraded James Bush se je zaradi smrti svoje prve žene obrnil k veri, sčasoma postal episkopalni pastor in se s tem odrekel

⁵⁴ Predsednik Makedonije Boris Trajkovski je umrl v letalski nesreči 26. februarja 2004. Ko je živel v Kanadi in ZDA, kjer se je strokovno izobraževal, je postal laični duhovnik metodistične cerkve (Jokić, 2004).

odvetniški službi. Sledila je njegova posvetitev v newyorškega škofa in prevzem župnije v New Jerseyju. Ded Georgea W. Busha, Prescott Bush, pa je imel bolj politične ambicije in je kot demokrat dvakrat neuspešno kandidiral v senat. Končno je kot republikanec doživel uspeh s predsednikoma Eisenhowerjem in Nixonom. Oče George H. W. Bush je postal 41. predsednik ZDA, med Reganovo vladavino pa je bil njegov podpredsednik (Mansfield, 2003). George H. W. Bush pri svojem javnem izkazovanju vere ni bil tako neposreden kot njegov sin (Fineman, 2003). Tudi po svoji materi ima George W. Bush vplivne politične prednike. Njegova mati Barbara je namreč potomka 14. predsednika ZDA Franklina Piercea in hčerka predsednika McCallove založniške hiše (Mansfield, 2003).

4.2 Religiozna pot Georgea W. Busha

Človek prihaja do svojega verskega prepričanja na različne načine. Pri nekaterih lahko govorimo o eni sami »dramatični« izkušnji, ki jih pripelje do verskega prepričanja, drugi se vse življenje obračajo na boga svojih staršev in prednikov. Spet drugim pa se vera pokaže šele v procesu, ki poteka več let – njihovo religiozno prepričanje se kopiči v plasteh in v določenem trenutku izbruhne kot »usodni trenutek«. Na takšen način naj bi do svojega gorečega verskega prepričanja prišel tudi 43. ameriški predsednik (Mansfield, 2003). Verska pot Georgea W. Busha je torej vse prej kot ravna, zato si jo bomo ogledali v treh obdobjih. Do svoje poroke je George W. Bush obiskoval episkopalno in prezbiterijansko cerkev, s poroko pa je postal metodist. Vseskozi se moramo zavedati, da so takšni prestopi med različnimi denominacijami v ameriški kulturi nekaj povsem vsakdanjega.

4.2.1 Obdobje »enfant terrible«

George W. Bush je bil rojen leta 1946, leto po drugi svetovni vojni. To je bil začetek obdobja, pozneje imenovanega kot »baby-boom« era, in leto, ki je z naslovnice vseh večjih časopisov v preroškem slogu naznanjalo »velike dogodke« druge polovice 20. stoletja. Bush se je rodil v družini višjega socialnega razreda, mladost je preživel na zabavah in šele v poznejšem obdobju postal konservativen. Vseskozi pa ga je spremljalo breme uspeha prejšnjih generacij prednikov in želja po izpolnitvi njim primerljivih ciljev. V Odesso (Midland) v Teksasu se je družina preselila, ko mu je bilo dve leti, in tam živila

do njegovega dvanajstega leta. Nato so se preselili v Houston, kjer je kot ministrant služil v episkopalni cerkvi St. Martin's. Nekoč je rekel, da ima rad formalnost, obrede in sveče, in v tej cerkvi naj bi prvič začutil moč vere. Bush meni, da nikoli ne bo mogel določiti odločilnega trenutka svojega duhovnega prebujenja; obenem še dodaja, da do vere ni prišel naenkrat, temveč je v njem naraščala skozi leta (Mansfield, 2003).

George W. Bush je bil krščen v episkopalni cerkvi, ki so jo obiskovali njegovi starši, kot otrok je odraščal v prezbiterijanski cerkvi. V srednješolskem obdobju pa je moral po šolskem urniku obiskovati cerkev v kongregacionalističnem slogu celo petkrat tedensko. Tak obisk statistično pomeni, da je tisto obdobje preživel v cerkvi toliko časa, kot ga povprečen vernik preživi v desetih letih. Z odhodom na univerzo pa se je njegova udeležba pri verskih obredih drastično zmanjšala (Mansfield, 2003).

Leta 1977 se je George W. Bush po treh mesecih poznanstva poročil z Lauro Walch, pod vplivom katere je pozneje postal član metodistične cerkve (UMC). Ne dolgo po njuni poroki je George W. Bush že učil v metodistični nedeljski šoli v Midlandu. Nekaj let zatem je povedal, da je bila episkopalna cerkev zanj preveč ritualistična in da so se obredi prevečkrat ponavljali. Metodistična cerkev pa je zanj bolj sproščena. Prepričan je tudi, da med denominacijama obstajajo doktrinarne razlike, o katerih pa raje ne bi govoril, ker o njih – kot meni sam – ni dovolj poučen⁵⁵ (Mansfield, 2003).

Pot Georgea W. Busha do položaja predsednika se zdi dokaj nasprotujoča: njegov status prvorojenca 41. predsednika ZDA in potomca močne politično vplivne družine sta postavljala njegov vzpon v povsem razumljivo luč, vendar pa – po drugi strani – Bush sam v zgodnejšem obdobju svojega življenja ni kazal nikakršnih izrazitejših vrlin, potrebnih za opravljanje položaja predsednika ZDA (Mansfield, 2003). George W. Bush je »produkt« elitnih prosvetnih izobraževalnih ustanov: Andovra, Yala⁵⁶ in Harvarda⁵⁷ (Fineman,

⁵⁵ »The Episcopal Church is very ritualistic, and it has a kind of repetition to the service. It's the same service, basically, over and over again. Different sermon, of course. The Methodist Church is lower key. We don't have the kneeling. And I'm sure there is some kind of heavy doctrinal difference as well, which I'm not sophisticated enough to explain to you.« (Mansfield, 2003: 54)

⁵⁶ Na Yalu se je pridružil tajni bratovščini »Skull and Bones«, katere namen naj bi bil ustvariti idealno potomstvo vladajočega razreda in jih vzgojiti za moralno resne voditelje vodilnih javnih in zasebnih ustanov. Pripadniki tajne bratovščine so imeli posebne obrede. V knjigi »A Charge to Keep« sam pravi, da je bil član skrivne bratovščine, ki je tako skrivnostna, da o njej ne more povedati nič več (Mansfield, 2003).

⁵⁷ Na Harvardu je tudi izvedel, da so najvišji dobički in plače v poslih z nafto in raziskovanju. Oborožen s podatki in spomini na Midland je pozneje skušal svojo srečo najti v Teksasu (Mansfield, 2003).

2003), vseeno pa so ga mnogi do njegovega štiridesetega leta imeli za neuspešnega (Mansfield, 2003). Predvsem zato, ker so se njegovi dosežki težko merili z dosežki očeta. Večino svojega življenja je živel brezciljno, hkrati pa se mu je ponesrečil vsak poslovni podvig, ki se ga je lotil. Še več, bil je razvpit pivec in se ni znal pravilno izražati.⁵⁸ Toda mnogi Američani imajo radi zgodbe o človeku, ki se z vero in osebno rastjo prebije na vrh in uspe. Tako je George W. Bush leta 1999 postal republikanski prvi človek v bitki za predsedniški stolček (Mansfield, 2003).

4.2.2 »Duhovna pot« oz. »The Walk«

Do štiridesetega leta je bil George W. Bush sicer človek, ki je ne samo redno hodil v cerkev, temveč tudi poučeval v nedeljski šoli, toda po svojih lastnih besedah ni bil veren v pravem pomenu besede. Na njegovo gorečo vero je med prvimi vplival Arthur Blessitt,⁵⁹ na katerega se je obrnil zaradi nasveta, kako slediti Jezusu. Evangelijec mu je citiral različne dele Svetega pisma in jih prenesel na vsakdanje življenje, na koncu pa je sledila skupna molitev. Za obdobje Busheve duhovne poti je značilno intenzivno iskanje lastne vere. Zgodba o njegovi duhovni preobrazbi se pogosto vrti okoli že kar mitskega sprehoda z Billyjem Grahamom⁶⁰ leta 1985 na obali Maina, imenovanega »The Walk« (Mansfield, 2003). Graham naj bi v njegovo dušo zasejal seme vere, ki je nato vzkliko v ponovno zaprisego srca Jezusu (Cooperman, 2004). Ta dogodek naj bi bil odločilen za predsednikovo versko preobrazbo, njegova vera se je s tem okrepila in dobila nov pomen. Lahko bi celo rekli, da je doživel delno izkušnjo ponovnega rojstva. Toda pred celovitim preoblikovanjem so se zvrstili še poslovni neuspehi, obdobja pretiranega popivanja in nezadovoljstvo v zakonu. Po vrnitvi v Midland ga želja po branju Biblije in odkrivanju vere ni zapustila, in vključil se je v biblijski krožek za poslovneže (*Community Bible Study – CBS*), kjer se je skupina desetih mož tedensko srečevala ob prebiranju Nove zaveze (Mansfield, 2003). Dve leti so preučevali Lukove evangelije in dve temi sta na Georgea W. Busha naredili močen vtis: spreobrnitev Pavla na njegovi poti v Damask in

⁵⁸ Nekateri strokovnjaki menijo, da je vzrok za pogoste Busheve spodrsaljaje v govorih (ki jih je vedno manj) disleksija. V zvezi s temi spodrsaljaji je izdanih tudi več knjig.

⁵⁹ Evangelijec, ki je začel svoje popotovanje in pridiganje leta 1969. Namenil se je nositi križ po celem svetu, saj meni, da mu je to osebno naročil Jezus z besedami: »Carry the cross on foot ... identify My message in the highways, road-sides where the people are«. S križem je prehodil okoli 62.440 kilometrov (38.800 milj) in obiskal 284 držav, v Guinnessovi knjigi rekordov je zapisan kot človek, ki je prehodil najdaljšo pot (Mansfield, 2003: 62).

⁶⁰ Graham je baptističen evangelijec, s katerim so se posvetovali mnogi ameriški predsedniki. Pogosto je omenjen zaradi vloge pri Bushevem verskem »potovanju« (Cooperman, 2004).

»osnovanje« cerkve (Fineman₁, 2003). Za Georgea W. Busha so bila srečanja izziv, s katerim je na novo odkrival Sveto pismo, in po določenem obdobju so se začele kazati spremembe v njegovi duhovni rasti (Mansfield, 2003). Branje Biblije ga je »navdihnilo« z duhovno disciplino, s katero je premagal svoje pivske navade (Fineman₁, 2003). Z novo vero mu je uspelo preoblikovati svoje življenje, ki je bilo do tedaj raztreščena in kaotična zmes, v koherentno kozmično vizijo ali ideologijo, ki se v svoji mentaliteti ujema s konservativnimi ameriškimi evangelijci (Stam, 2003).

George W. Bush je že med očetovo predsedniško kampanjo vodil in nadziral religiozni del. Konservativni kristjani so bili leta 1988 prepoznavna sila, ki jo je bilo treba za uspeh na volitvah mobilizirati. Imenovali so se verska desnica⁶¹ (*Religious Right*) in so postajali vse pomembnejši. V gibanju so bili pod vodstvom Pata Robertsona takrat združeni evangelijci, politično konservativni člani različnih denominacij, družbeno zavedni in proti splavu nastrojeni katoliki, karizmatiki in binkoštniki (Mansfield, 2003). George H. W. Bush starejši o svoji veri ni hotel javno govoriti (Fineman₁, 2003) in z Versko desnico ni znal sodelovati, zato pa se je z njimi dobro razumel njegov sin. George W. Bush je natanko vedel, kaj mu je storiti, saj je bil eden izmed njih. Njegovo sodelovanje s skupino je bilo samoumevno, z njimi je molil in sestankoval po vsej Ameriki (Mansfield, 2003).

Leta 1990, tri leta po svojem t. i. verskem prebujenju, je George W. Bush kandidiral za guvernerja Teksasa. Tudi v tej kampanji je bilo kar nekaj debat posvečenih veri. Njegova protikandidatka je bila demokratka Ann Richards, pripadnica liberalnega krila metodistične cerkve,⁶² medtem ko George W. Bush pripada metodističnim evangelijcem (Mansfield, 2003). Kot teksaški guverner je George W. Bush leta 2000 17. april proglasil za »Jezusov dan«. To naj bi bil dan, ki izzove in poziva ljudi, naj sledijo Jezusu in delajo dobra dela v svojih skupnostih in soseskah (<http://www.snopes.com/religion/jesusday.htm>). Obdobje, ko je bil guverner, je na ugledu aktualnega ameriškega predsednika zaradi velikega števila izvedenih smrtnih obsodb pustilo nemalo brazgotin (Mansfield, 2003). Sporna pa je bila tudi njegova izjava, da so nebeška vrata odprta le tistim, ki sprejmejo

⁶¹ Na politično areno je skupina stopila z novim, agresivnejšim načinom izražanja in posodobljenim programom, njihov glas pa se je hitro širil s pomočjo verskih medijev. Poudarjali so izkušnjo ponovnega rojstva (*born – again*) in problematiko sekularnega humanizma. Po njihovem mnenju v ustavi ZDA ločitev cerkve in države ni omenjena nikjer, zatorej napačna interpretacija ustave preprečuje molitev v šolah in razobešenje desetih božjih zapovedi v kongresu. V osnovne šole želi verska desnica ponovno vpeljati doktrino kreacionizma in jo poučevati vzporedno z evolucijsko teorijo (Mansfield, 2003).

⁶² Ann Richards je pozneje prestopila v unitarno cerkev (*Unitarian Church*) – denominacijo, ki zanika večino »čudežev« v Bibliji in Jezusa obravnava le kot pomembno zgodovinsko osebo (Mansfield, 2003).

Jezusa kot svojega odrešenika; slednje je med Židi in pripadniki drugih ver v Teksasu sprožila valove zgražanja. Omenjena izjava je ponovno razvnela duhove, ko je Bush vložil kandidaturo za predsednika (Cooperman, 2004).

4.2.3 »Vrhovni pridigar« oz. »Preacher in chief«

Predsedniška kampanja v ZDA leta 2000 je bila močno prežeta z versko in moralno tematiko, (med drugim tudi zaradi Clintonovega »spodrsaljaja« z Monico Lewinsky), zadnja kampanja leta 2004 pa je to še samo stopnjevala. Mnogi pa menijo, da je nastopil skrajni čas za umik boga iz politike. Prav bog pa naj bi bil tisti, ki je Georgea W. Busha leta 1999 poklical h kandidaturi za predsednika. Še ne zavedajoč se božje poklicanosti je kot Teksasški guverner neko nedeljo pri maši poslušal pastorjevo pridigo o Mojzesovem vodenju božjega naroda in ob tem začutil, da je sporočilo namenjeno njemu osebno. Začutil naj bi klic, zahtevo boga po njegovi kandidaturi za predsednika. Hkrati je doživel »preroško vizijo« o tem, kako ga bo njegova dežela nekega dne potrebovala, in se zavedal bremena svoje odločitve. Božjemu klicu pa se seveda ne moreš upreti (Mansfield, 2003). Ko se je George W. Bush odločil za kandidaturo, je njegov politični strateg Karl Rove pomagal vzpostaviti vez z evangelijci. Svetoval mu je, naj o svoji veri odkrito govori. Zato se je predstavil kot človek, ki v svojem srcu nosi Jezusa. To pa je odlično sovpadalo z ekstremnim individualizmom fundamentalizma in tvorilo metajezik evangelijskih kodov, ki se imenujejo »osebna priča« (*personal witness*) (Stam, 2003). Kandidaturo Georgea W. Busha je podprla večina verskih voditeljev v ZDA in vsi člani verske desnice, saj so bili upravičeno prepričani, da je pravi človek za zastopanje skupnih interesov (Mansfield, 2003).

Med prvo predsedniško kampanjo je George W. Bush z vsem svetom delil svojo vero v Jezusa Kristusu, njegovega največjega vzornika načelnega življenja in, kot se je izrazil, filozofskega misleca,⁶³ ki ga najbolj ceni (Mansfield, 2003). S takšnimi izjavami je pri mnogih gledalcih požel bučen aplavz. Bodoči predsednik je s tem v politično debato vključil verska prepričanja. Ta nastop pa lahko dojamemo tudi kot izraz preračunljivega političnega cinizma. Verska izpoved Georgea W. Busha je prizadela veliko ljudi z drugačnimi religioznimi prepričanji, ki Jezusa ne obravnavajo kot božjega sina. Omenjena

⁶³ Republikanska ameriška desnica po navadi kot najljubša politična filozofa navaja Lea Straussa, ki je bil agnostik, in Ayna Randa – ponosnega in zapriseženega ateista (Hitchens, 2003).

pripomba o Jezusu kaže tudi na njegovo narcisoidnost, kajti javno priznani filozofi ne sodijo v polje zasebne religijske izkušnje (Aikman, 2004). Poudarjanje goreče vernosti kaže na neke vrste ekshibicionizem, ki ponavadi ni značilen za globoko vernega in ponižnega člana cerkve – ta po Aikmanu svojo globoko religioznost navadno izraža v svoji notranjosti (Aikman, 2004).

V svojem prvem inavguracijskem predsedniškem govoru je George W. Bush državljane ZDA pozval k »novi čistosti«, od katere naj bi bil odvisen javni interes. Izpostavil je načrt, s katerim bo vrednote preteklosti vrnil v sedanjost. Za verski del inavguracijskega obreda je izbral najljubšo metodistično hvalnico Charlesa Wesleyja »*A Charge to Keep I Have*«,⁶⁴ ki je tudi rdeča nit pri njegovem vodenju velesile. Prvi dan v Beli hiši je določil etična merila⁶⁵ nove administracije, s katerimi naj bi se v prihodnosti vzdrževala visoka merila poštenosti in ugleda, ter v istem tednu določil še nacionalni dan molitve. V Bushevi administraciji najdemo pretežno globoko verne⁶⁶ posameznike. Administracija se od prejšnjih razlikuje tudi po tem, da svoje vere ni pustila pred vrati Bele hiše. Vsi sestanki kabineta se pričnejo z molitvijo in potekajo v visoko moralnem tonu. Znana je anekdota, ko je George W. Bush zaradi službenih obveznosti zamudil verski obred, ki so ga nato izvedli kar v predsedniškem letalu *Air Force One*. V konferenčni dvorani je obred vodila Condoleezza Rice, na koncu pa je sledilo še enoglasno petje pesmi »*Amazing Grace*«. Tudi jutra aktualnega predsednika ZDA so posvečena veri: to je čas za vsakodnevno branje Svetega pisma, Knjige psalmov (*Book of Psalms*) in druge krščanske literature (Mansfield, 2003).

George W. Bush predstavlja značilen ameriški moralni pogled, ki seveda ni skupen vsem Američanom, igra pa zelo pomembno vlogo v ameriškem javnem življenju. Za razumevanje ameriškega predsednika moramo razumeti merila v kompleksnem nizu idej, zaradi katerih so ZDA drugačne od drugih narodov. Zavedati se moramo, da večina Američanov verjame v predsednikovo iskrenost in se z njim strinja glede moralno perečih vprašanj. Mnogi Američani brez tehtnega premisleka sprejemajo, jasno in pozitivno

⁶⁴ Hvalnica govori o dolžnosti služenja aktualnemu času (*to serve the present age*) in božji volji (*to do my Master's will*) (Hitchens, 2003).

⁶⁵ Zapisana so bila jasna pravila, s katerimi se je prepovedala uporaba javnih pisarn v zasebne namene oz. zasebno korist na eni in diskriminatorna praksa na drugi strani (Mansfield, 2003).

⁶⁶ Condoleezza Rice je hčerka prezbiterijskega duhovnika, glavni tožilec John Ashcroft je zvest član »*Assemblies of God*«, šef osebja Andrew Card pa je poročen z metodistično duhovnico itd. (Mansfield, 2003)

podobo Amerike ter njeno edinstveno dobroto, ki jo odsevajo govori predsednika Georgea W. Busha (Singer, 2004).

George W. Bush sicer o sebi ne govori kot o ponovno rojenem ali evangelijcu, ga pa zato mnogi evangelijci prepoznajo kot enega izmed njih. Prepričani so, da z ameriškim predsednikom delijo skupna ortodoksna prepričanja. Leta 2000 je George W. Bush dejal, da bi morali kreacionizem vrniti v javne šole in ga poučevati ob evolucijski teoriji, saj naj bi vera časovno presegla darvinizem. Verjame v božjo stvaritev sveta in jo poljubno vplete v evolucijsko teorijo. Glede vprašanja »odrešitve« pa je George W. Bush zavzel dvoumen položaj. Večina evangelijcev meni, da – s tem ko širi vero s svojim zgledom – izpolnjuje svojo dolžnost. Ni pa nikakršnega dokaza, da se je vključil v neposredno aktivno pridobivanje novih članov in »spreobračanje«. George W. Bush verjame, da je potreba po veri v javni sferi zelo močna, zato veliko govori o veri. Mnoge pa zaradi svoje predstave o »predsedovanju božje volje« naredi nestrpne (Cooperman, 2004).

4.3 Krščanska etika predsednika Georgea W. Busha

George W. Bush vztraja pri tem, da »pravilno« in »napačno«, torej tudi pravica in krivica, predstavljata splošno veljavni vrednoti. Nekatere njegove odločitve kažejo na eno vrsto etike, spet druge so utemeljene s popolnoma drugačno, včasih celo nasprotujočo si etiko. Pojavlja se vprašanje, ali je etika Georgea W. Busha, znotraj njegove retorike izpričana predvsem skozi izrazito religiozno semantiko, resnično skladna s splošno sprejeto krščansko etiko. Odraz krščanske etike ameriškega predsednika namreč zagotovo nista napada na Afganistan in Irak, kajti po krščanski etiki, ki jo uči Jezus, se je zlu treba upreti z dobroto in »nastaviti drugo lice«. Tega pa nikakor ne bi mogli trditi za aktualnega ameriškega predsednika (Singer, 2004: 205-207). Najvidnejši vpliv krščanstva (predvsem evangelijcev) na predsednikovo etiko je opazen v ponavljajočem se konfliktu med dobrim in zlom. George W. Bush pogosto govori »o tistih zlobnih« in o boju proti zlu. Takšna retorika izhaja neposredno iz apokaliptičnega krščanstva. Pogled na svet v okviru konflikta med dobrimi in zlobnimi silami je značilen za maniheizem,⁶⁷ ohranjen v

⁶⁷ Maniheizem je starodavna herezija, ki je združevala elemente zoroastrizma, nastajajočega krščanstva in budizma. Maniheizem zagovarja kozmični dualizem in ga postavi v središče dihotomije snovnega in duhovnega. Snovni svet je nekaj slabega, duhovni pa nekaj dobrega (Smrke, 2000: 166-167). Vsa resničnost se torej deli na absolutno dobro in absolutno zlo (Stam, 2003). Gnostično sekto manihejcev je rimska država

nekaterih protestantskih sektah, ki so se razcvetele v Ameriki (Singer, 2004: 207-209). Le nekaj dni po 11. septembru je Bush zavzel to dualistično stališče, ki ga pozneje nikoli ni zavrgel. Prepričan je, da se napoveduje velikanski boj med dobrim in zlom, v katerem bo dobro prevladalo⁶⁸ (Stein, 2003). Tudi njegov pogled na zakon kot sveto institucijo je očitno krščanski. Ne moremo pa reči, da se George W. Bush vedno odloča na podlagi krščanskega nauka in etike (Singer, 2004: 207-209); po njegovih lastnih besedah namreč njegove odločitve velikokrat temeljijo na »instinktu«.

4.4 Prelomni trenutek v retoriki Georgea W. Busha

Retorika ameriškega predsednika je po 11. septembru postala izrazito versko obarvana (Fineman¹, 2003), v nekaterih delih celo primerljiva z retoriko »izganjanja hudiča«. Predsednik George W. Bush se je znašel na čelu vodenja do temeljev pretresenega naroda, ki ga mora voditi skozi »temačno dolino« (Gibbs, 2004). Mnogi Američani so prepričani, da je teroriste motiviralo zlo, pri čemer človeška dejanja pričnejo dobivati neko nečloveško dimenzijo. Pride do dehumanizacije rasnih ali verskih »drugih«, in ti postanejo pošasti, ki jih nadzira zlonamerna sila. Eksorcizem kot nasilno izvedeno obredno čiščenje se je v ameriški politiki ponovno pričel uveljavljati na treh, med seboj povezanih področjih: v množičnih medijih, v obredni praksi katoliških in protestantskih cerkva ter v predsedniških govorih. Eksorcizem pa je v popularni kulturi prisoten že od druge polovice dvajsetega stoletja. Z demonskimi temami se lahko srečamo na filmskih platnih (*The Exorcist, The Ninth Gate, Stigmata, Lost Souls, Bless the Child, ...*), v glasbi in prodajno uspešnih knjigah (Gunn, 2004).

4.4.1 Izganjalska retorika

Nikakršno naključje ni, da so se po terorističnem napadu 11. septembra v množičnih medijih, predvsem v časopisih in v medmrežnih sporočilih, pojavile podobe demona – dima, kmalu zatem, ko je George W. Bush napovedal predsedovanje krepostnega preroštva. Državljanom ZDA je napovedal boj med dobrim in zlom in se imenoval za

prepovedala zaradi njihovega radikalno pesimističnega pogleda na spolnost – s skrajno askezo (Smrke, 2000: 166-167).

⁶⁸ »This will be a monumental struggle of good versus evil, but good will prevail.« (http://www.vote-smart.org/speech_detail.php?speech_id=3456)

izganjalca zla – eksorcista (Gunn, 2004). V prvem nagovoru državljanom po terorističnem napadu 11. septembra 2001 je citiral psalm 23 iz Stare zaveze (Bush, 2003: 2): »Tudi če bi hodil v temni dolini, ne bom se bal hudega, ker si ti z menoj.«⁶⁹ (Ps 23,4) Z nenehnim reproduciranjem boja med dobrim in zlom je bil boj proti terorizmu postavljen v moralno perspektivo. Vojna je postala boj med »malikovalskimi pogani« in krščanskimi narodi. Konflikt je bil definiran v moralnem tonu in s tem povzdignjen. Zavezniki so bili pozvani v »pravičen« boj, ki ga George W. Bush upravičuje z »višjimi cilji« in božjim klicem (Gibbs, 2004). Moralna vizija Georgea W. Busha in njegova osebna življenjska izkušnja se je prenesla na kolektivno »nočno moro«. Izziv je počasi postal jasen: mi smo dobri, naši napadalci pa zlobni oz. hudobni (Mansfield, 2003). Severna Koreja, Iran in Irak so postale osi zla (Singer, 2004); ta termin pa je teološko in moralno nabit s čustvi (Stam, 2004). George W. Bush je pozval »k orožju« in zagotovil, da bo dobro prevladalo (Mansfield, 2003:134). Javni nastopi predsednika Busha po napadu so odsevali tipično »izganjalsko« retoriko, ZDA so postale narod z nalogo očistiti svet zla, morebitne žrtve pa nujno potrebne za doseg tega cilja. Še več – Amerika je od boga poklicana, da ponese svobodo vsakemu človeškemu bitju na tem svetu (Fineman₁, 2003) Nujne žrtve v boju z zlom so neustrašni junaki, Amerika pa je na mit o osamljenih herojih (vojakih), ki z železno voljo in individualizmom premagajo vse ovire, močno navezana. Mitskega Američana pa že po definiciji spremlja božja previdnost (Štefančič, 2004). Nastajati je začela »teologija«, primerna trpečemu, dobremu narodu. Dobrim narodom ni prizaneseno s trpljenjem oz. narod trpi ravno zaradi svoje dobrote – to je njegova usoda. Vojna proti terorizmu je postala »križarski pohod« proti nevernikom (Mansfield, 2003). George W. Bush pa v boju proti terorizmu uporablja »metajezik« evangelijcev, ki v spopadu vidijo »armagedonski boj« med dobrim in zlom (Fineman₂, 2004).

»Ta svet, ki ga je ustvaril On, ima moralen vzorec. Žalost, tragedija in sovraštvo so le začasni. Dobrota, spomini in ljubezen pa so večni. In Gospod stvarnik obdrži vse, ki umrjejo, in vse žalujoče.«⁷⁰

*George W. Bush,
14. september 2001 v National Cathedral,
Washington D. C. (Bush, 2003: 6).*

⁶⁹ »Even though I walk through the valley of the shadow of death, I fear no evil for You are with me.« (Bush, 2003: 2)

⁷⁰ »This world He created is of a moral design. Grief and tragedy and hatred are only for a time. Goodness, remembrance, and love have no end. And the Lord of life holds all who die, and all who mourn.« (Bush, 2003: 6)

V svojih govorih je George W. Bush demoniziral sovražnika, pa naj gre za narode osi zla, Sadama Huseina ali Osamo bin Ladna. Takšna demonizacija načeloma sproža sovraštvo in lahko vodi v vojno med civilizacijami (Lampman, 2003). Ameriški predsednik je prepričan, da je njegov narod v moralnem spopadu med dobrim in zlom, pri čemer je zelo nazorno povedal, da neopredeljeni v božjem soočenju pripadajo nasprotni strani. Tema zla je klasična tema krščanske teologije, »Busheva teologija«, ki deli narode na »mi« in »oni«, pa je v svojem bistvu nevarna teologija (Wallis, 2003).

Po napadu 11. septembra je Bela hiša skrbno napisala scenarij za verski obred, v katerem bo predsednik neposredno s »prižnice« v stolni cerkvi (*National Cathedral*) oznanil vojno proti terorizmu. Oznanil je: »Naš dolg do zgodovine je popolnoma jasen: odgovoriti na napade in rešiti svet zla.«⁷¹ (Bush, 2003: 6). Pri verskem obredu so bili prisotni skorajda vsi člani kabineta in kongresa ter večina ameriških verskih voditeljev. Obred je postal nekakšna televizijska nacionalna liturgija, ki daje simbolični »božji blagoslov« vojni proti terorizmu. V krščanski teologiji pa ne moremo govoriti o neki državi, ki bo svet očistila zla. Vloga soočanja z zlom je v krščanstvu zaupana le bogu. Bog ni naložil odgovornosti za boj z zlom nobenemu narodu ali državi, še manj pa neki supersili z ogromnim bogastvom in državnimi interesi. Enačenje vloge boga z vlogo ameriškega naroda je resna teološka zabloda (Wallis, 2003). Ko je sovražnik enkrat demoniziran, se njegovo uničenje začne upravičevati na transcendentalni ravni (Cline, 2004).

4.4.2 Amerika: narod z božjim poslanstvom

Versko obarvana retorika ameriškega predsednika prihaja neposredno iz retorike evangelijcev, včasih izhaja iz bibličnega jezika, spet drugič iz evangelijskih hvalnic. Nekateri teologi menijo, da težava nastopi, ko Bush citate iz Svetega pisma in verskih hvalnic vse prepogosto izvzame iz konteksta ali jih umesti na način, ki se delno ali v celoti razlikuje od prvotnih tekstov (Wallis, 2003). V svojem januarskim govoru leta 2003 je dejal: »Stiska je velika. Vendarle je tu moč, moč, čudežno delujoča moč v ... dobroti, idealizmu ter veri ameriškega ljudstva.«⁷² (http://www.vote-smart.org/speech_

⁷¹ »But our responsibility to history is already clear: to answer these attacks and rid the world of evil.« (Bush, 2003: 6)

⁷² »The need is great. Yet there's power, power, wonder-working power, in the goodness and idealism and faith of the American people.« (http://www.vote-smart.org/speech_detail.php?speech_id=478)

detail.php?speech_id=478). V izvorni različici⁷³ hvalnica govori o krvi jagnjeta (*»blood of the Lamb«*), in ne o ameriškem ljudstvu, govori o moči Jezusa – »odrešenika«, in ne o moči Amerike ali kateregakoli drugega naroda. Ameriški predsednik je v tem primeru citat v celoti zlorabil in z njim zavajal javnost (Wallis, 2003).

Sovraštvo teroristov do Amerike si George W. Bush razlaga s tem, da obstajajo ljudje, ki sovražijo svobodo (Stam, 2003). Wallis – urednik verskega časopisa *Sojourner* – je dejal, da je George W. Bush posvojil »teologijo imperija«, ki namiguje na to, da je bog na ameriški strani. S tem prihaja do zamenjave nacije oz. naroda s cerkvijo (Wallis, 2003). Govorimo lahko o neke vrste »božji službi« ameriškega predsednika in o »božji vojni« proti terorizmu. Če George W. Bush z evangelijci deli prepričanje, da zgodovina drvi proti apokaliptičnemu trku in drugemu prihodu Jezusa, potem je to zelo nevarna teologija (Cooperman, 2004). Ob prvi obletnici terorističnega napada je George W. Bush dejal, da je ameriški ideal upanje vsega človeštva. »Upanje še vedno razsvetljuje našo pot. In luč sveti v temi. In tema je ni sprejela.«⁷⁴ (Bush, 2003: 183). Zadnja dva stavka sta citata, vzeta iz Janezovega evangelija.⁷⁵ V evangeliju pa v temi sijoča svetloba pomeni božjo besedo, svetloba je Jezus, in ne Amerika in njene vrednote. Celo najljubša hvalnica ameriškega predsednika *»A Charge to Keep«* govori o »božji slavi«, in ne o obrambni politiki Amerike. Napačna razlaga ameriškega predsednika se vedno znova in znova pojavljajo. Vedno znova prihaja do zamenjave naroda, cerkve in boga. Na podlagi tega je nastajajoča teologija vedno bolj podobna ameriški civilni, in ne krščanski religiji (Wallis, 2003).

Bushevo naraščajočo versko retoriko in predstavo o vlogi ZDA v svetu kritizirajo tudi nekateri evangelijci, najbolj jih motijo prej omenjeni citati. Skrbi jih, da njegovo evangelijsko prepričanje presega javno retoriko, katere namen je pridobivanje podpore za

⁷³ Hvalnico z naslovom *»There is Power in the Blood«* je napisal Lewis Edgar Jones leta 1899, refren je sledeč:

*»There is power, power, wonder working power
In the blood of the Lamb;
There is power, power, wonder working power
In the precious blood of the Lamb.«*

(http://members.tripot.com/~Synergy_2/lyrics/power.html)

⁷⁴ *»This ideal of America is the hope of all mankind ... That hope still lights our way. And the light shines in the darkness. And the darkness has not overcome it.«* (Bush, 2003:183)

⁷⁵ *»... in luč sveti v temi in tema je ni sprejela ...«*(1 Jan 1,5)

oblikovanje zunanje in notranje politike. Nekateri evangelijci pa ga podpirajo in mu čestitajo za ponovno vpeljavo moralnega jezika v ameriško kulturo (Lampman, 2003).

Omenjanje »imperija« v povezavi z močjo Amerike je bilo še do pred kratkim sporno. V takšnem slogu je govorilo le levo krilo kritikov ameriške hegemonije. Ameriški predsednik pogosto namiguje, da je za uspeh ameriške vojske in zunanje politike ZDA odgovoren bog, ki ga je navdihnil. Busheva osebna vera je na začetku spodbudila zanimanje za »sočutni konservativizem« in na veri osnovano iniciativo. Po 11. septembru pa sta omenjena pojma odstopila mesto »vrhovnemu poveljniku« v boju zoper terorizem. George W. Bush je postopoma postal »mesijanski kalvinist«, ki širi ameriško poslanstvo in očiščuje svet zla. Njegova obljuba o zunanji politiki skromnosti in notranji politiki sočutnosti se je sprevrgla v zunanjo politiko arogance in notranjo politiko cinizma, kratkovidnosti in krutosti (Wallis, 2003).

Resna teološka težava današnje Amerike ni več verska desnica, temveč »nacionalna religija«. Ameriška zunanja politika je postala nevarno mesijanska, arogantna in »malikovalska« meni Wallis. Osebna vera ameriškega predsednika je globoko samozadostna v svojem mesijanskem boju nasproti osem zla (Wallis, 2003). Bush se bojuje v božjem imenu, toda vedno znova zatrjuje, da ne moremo govoriti o sveti vojni. Pravi, da ne moremo govoriti o trku različnih verskih prepričanj, temveč o trku političnih vizij; s tem se je očitno poskušal izogniti očitkom o krščanskem triumfalizmu (Gibbs, 2004). Besede ameriškega predsednika so: »Svoboda ni ameriško darilo svetu, svoboda je darilo vsemogočnega vsakemu moškemu in ženski tega sveta.«⁷⁶ (http://www.vote-smart.org/speech_detail.php?speech_id=33849). V takšnih in podobnih besednih zvezah se odraža »odrešeniški« oz. »mesijanski militarist« na delu (Loconte, 2004).

Amerika je po prepričanju Georgea W. Busha narod, izbran od boga; zato se Bush obrača na boga v želji po blagoslovu tega naroda in njega samega. To je neke vrste »civilna religija«, v kateri politični voditelj poudarja verske simbole in transcendentalna načela, s katerimi zagotovi občutek enotnosti in skupne nacionalne identitete. Cilj je nacionalno razpoloženje duhovne vzvišenosti pod pretvezo pravične suverenosti. Ironija pa, da se je v

⁷⁶ »Freedom is not America's gift to the world; freedom is Almighty God's gift to each man and woman in this world.« (http://www.vote-smart.org/speech_detail.php?speech_id=33849)

lovu za islamskimi ekstremisti ravno ameriška administracija sprevrgla v politični fundamentalizem, delujoč na podlagi teroristom podobne ideologije (Domke, 2004).

Busheva administracija z javnostjo komunicira na štiri načine, in njihovo jedro je moč najti v verskem fundamentalizmu. Administracija dojema politično prizorišče na preprost črno-bel način. Poziva k takojšnjemu ukrepanju v smislu »nacionalnega klica oz. misije« proti terorizmu. Ljudi prepričuje o tem, da je ameriško poslanstvo določil bog, ter širjenju svojih konceptov svobode in samostojnosti. Administracija zatrjuje, da so notranji disidenti uperjeni proti vladi, so nepatriotski in ogrožajo narod. Slogan »če nisi z nami, si proti nam« se je sprevrgel v »če nisi z nami, si proti bogu« (Domke, 2004). Amerika se je s tem znašla na strani angelov (Carver, 2003). Po 11. septembru je tudi opaziti, da večina glavnih ameriških medijev nekritično spremlja Bushevo administracijo in njegove odločitve (Domke, 2004).

Protislovno je dejstvo, da prav predsednik ZDA s svojo »heretično« manipulacijo verskega jezika vztrajno dokazuje, da je imel Karl Marx z opredelitvijo religije kot opija za ljudstvo popolnoma prav menil (Stam, 2003).

4.5 Busheva doktrina

Kmalu po 11. septembru se je v ZDA začela oblikovati nova vojaška doktrina, ki je sprožila vneto teološko razpravo; George W. Bush je tako jasno zagrozil vsem državam, ki naj bi dajale zavetje teroristom. Te izjave so postale temelj t. i. »Busheve doktrine« ter racionalizacija napada na Afganistan in Irak. (Mansfield, 2003). Busheva doktrina zagovarja nenaden napad na države, ki ogrožajo ZDA, z orožjem za množično uničenje, obenem pa trdi, da je moralna resnica enaka v vseh kulturah, v vsakem času in na vsakem kraju (Singer, 2004). ZDA imajo torej pravico napasti katerokoli suvereno državo na svetu, ki naj bi jih ogrožala (Mansfield, 2003). Drugi narodi si ob tem zastavljajo vprašanja: ali bo Amerika za svoja dejanja odgovarjala in kako namerava dejanja opravičevati pred Združenimi narodi? Ali Amerika sploh nosi odgovornost za ponovno vzpostavitev miru po napadu?

4.6 Moralna upravičenost napada na Afganistan in Irak

Mnogi kristjani menijo, da so vsa vojna stanja v nasprotju z »božjo besedo« in da biti Jezusov učenec pomeni zavračati nasilje. Spet drugi menijo, da je v nekaterih primerih vojna opravičljiva. Cerkev je zaradi nastale zmede zapisala načela, na osnovi katerih lahko sodimo o »pravičnosti« vsake posamične vojne (Lopez, 2004). Glede na Bushevo versko naravnost lahko razberemo, da njegovi napadi na suverene države temeljijo tudi na teoriji »pravične vojne«⁷⁷ (*Just-War Theory*), ki jo je prvi oblikoval sv. Avguštin v svojem delu »Božje mesto« (*De Civitate Dei*) (Mansfield, 2003). Za umestitev neke vojne v teorijo pravične vojne mora biti izpolnjenih sedem pogojev: prvič – »pravičen oz. utemeljen vzrok«⁷⁸ (*just cause*) (Singer, 2004: 147), drugič – »primerna oz. pristojna avtoriteta«⁷⁹ (*competent authority*), iz katere izhaja tudi zahteva, da so legitimne tarče samo tisti v boju. Tretjič – »relativna pravica«⁸⁰ (*comparative justice*), četrtič – »pravi nameni«⁸¹ (*right intention*), petič – »možnost uspeha«⁸² (*probability of success*), šestič – »sorazmernost«⁸³ in sedmič – »zadnje sredstvo«⁸⁴ (*last resort*) (Singer, 2004: 147-148). George W. Bush pa je pokazal le malo zanimanja za raziskovanje katerekoli druge miroljubne možnosti in se je hitro odločil za vojno (Singer, 2004: 150). Busheva administracija na začetku ni izpostavila teorije pravične vojne kot povoda za napade na Afganistan in Irak, kar pa ni branilo določenim krogom, da o tej teoriji ne bi razpravljali. Američani so v razpravah, ki nasprotujejo upravičevanju vojne v Afganistanu in Iraku z Avguštinovo teorijo, postavljeni v vlogo barbarov v pravični vojni. Zaradi omenjenih kritik je Busheva administracija začela iskati vzroke in opravičila za svoje napade prav v Avguštinovi teoriji. K sodelovanju so bili povabljeni krščanski teologi, ki so se trudili

⁷⁷ Pravična vojna je bila poskus odgovora na vprašanja zgodnjih kristjanov glede etike boja v vojnah rimskega imperija (Mansfield, 2003).

⁷⁸ Najočitnejši vzrok vojne je obramba pred napadom, drugi očitni vzrok pa je ustavitev nasilja nad napadeno populacijo (Singer, 2004: 147).

⁷⁹ V vojno se lahko spusti le legitimna vlada, ki je odgovorna za vzpostavitev reda (Singer, 2004: 147). Vprašanje kdo je pristojna avtoriteta, ki gre lahko v vojno, je v današnji dobi zelo zapleteno: je to morda »koalicija voljnih« (*coalition of the willing*), morda katere druge mednarodne institucije? Zdi se, da je Amerika v primeru iraške vojne spregledala vse prvine pristojne avtoritete (Lopez, 2004).

⁸⁰ Ogrožene vrednote morajo biti dokaj temeljne, da se predpostavka o neubijanju zavrže. Če pravica ni v celoti na eni strani, mora krivično trpljenje ene strani odtehtati trpljenje druge (Singer, 2004: 147).

⁸¹ Sila je lahko uporabljena le pri pravičnem vzroku, kot na primer za doseg miru in sprave (Singer, 2004: 147).

⁸² Ne glede na to, kako pravičen je vzrok, mora napad zagotavljati uspeh; če temu ni tako, je napačno iti v vojno (Singer, 2004: 147).

⁸³ Med vodenjem vojne se morajo oblasti prepričati, da s škodo, ki jo povzroči njihov odziv, ne presežejo škode, ki je bila povzročena s prvotnim nasiljem (Mansfield, 2003:144).

⁸⁴ Sila kot sredstvo za doseg miru se uporabi kot zadnje sredstvo in ko so izčrpane vse mirne oz. diplomatske možnosti (Singer, 2004: 148).

poiskati pogoje za umestitev invazije na Irak v okvir teorije. Sadam Husein je moral postati »grešnik« (*evildoer*) in poosebljeno zlo, ki grozi dobrim ljudem. Ker grešniki nimajo legitimnosti, je odstranitev Huseina moralno dejanje. S tem je bil primer o upravičenosti pravične vojne za Georgea W. Busha končan. Svojo gonjo za Huseinom je Bush opravičeval tudi z osebnejšim razlogom: Husein je človek, ki je poskusil ubiti njegovega očeta. Za ameriškega predsednika sta »osebno« in »javno« pojma, ki se prepletata v smislu stapljanja javne politike in osebne morale. Predsedniška administracija bi morala biti mnogo več kot en sam človek, žal pa administracija Georgea W. Busha vse prevečkrat odseva svojega voditelja (Mansfield, 2003). Odločitev za vojno je bila med mnogimi možnostmi najagresivnejša. Napad je bil odločitev voditelja, ki se mu je mudilo ukrepati.

Tudi vojne v Afganistanu ne moremo umestiti v okvir pravične vojne, saj pogoj »zadnjega sredstva« ni bil izpolnjen. Poleg tega se je na začetku zadan cilj poiskati odgovorne za teroristični napad sčasoma sprevrgel v gonjo za zlom oblasti talibanskega režima (Singer, 2004: 152-153). Kot vzrok vojne v Iraku je George W. Bush navajal orožje za množično uničevanje, ki naj bi ga imel Sadam Husein. Takšnega orožja niso nikoli našli, in izkazalo se je, da je bil napad na Irak neupravičen. Ko je postalo jasno, da orožje ne more biti vzrok za vojno, je ameriška administracija poiskala nov vzrok: osvoboditev iraškega ljudstva. Toda tudi tega vzroka ne moremo umestiti v teorijo pravične vojne, saj menjave režima mednarodno pravo ne upravičuje kot vzroka za vojno (Singer, 2004). Jasno je, da George W. Bush v povojnem Iraku vidi »obljubljeno deželo«, vidi ameriški Midland, ki naj bi postal vzor za svet (Mansfield, 2003).

Če je imel George W. Bush močno podporo s strani evangelijcev in drugih kristjanov med vojno v Afganistanu, je ta podpora med vojno v Iraku drastično padla. Le gibanje evangelijcev in biblijsko goreči kristjani so ameriškemu predsedniku dajali močno podporo v obeh vojnah (Fineman, 2003). Vojni v Iraku je nasprotovala večina krščanskih voditeljev, med katerimi so bili papež Janez Pavel II., svet škofov, mnoge judovske skupine, večina muslimanskih voditeljev (Fineman, 2003), ameriške krščanske denominacije in tudi vodilni krščanski teologi. Voditelji državnega koncila cerkva (*National Council of Churches*) in metodistična cerkev so hoteli spregovoriti o argumentih proti vojni, toda ameriški predsednik se ni bil pripravljen srečati z njimi (Singer, 2004: 207). Združena metodistična cerkev je vojni vseskozi nasprotovala, najbolj

dejavna v pisanju odprtih pisem predsedniku Bushu je bila predsednica škofijskega urada in škofinja Sharon A. Brown Christopher (<http://www.umc-gbcs.org/>).

4.7 Je Amerika res obljubljena in svobodna dežela?

»Svojo filozofijo in pristop imenujem sočutni konservativizem. Je sočuten v aktivni pomoči državljanom, ki potrebujejo pomoč. Je konservativen v vztrajanju pri odgovornosti in rezultatih. S pristopom, polnim upanja, bomo dosegli resnično razliko v človeških življenjih.«⁸⁵

George W. Bush

Bush je v marsikaterem govoru dejal, da ameriška nprav odseva ameriško sočutje in vizijo splošnega dobrega. Amerika je najboljša, ker je sočutna. Zaprisegel je, da bo zgradil enoten narod na osnovi pravičnosti in priložnosti,⁸⁶ ta bo omogočala enake možnosti vsakemu posamezniku. Na tem mestu začnemo govoriti o »sočutnem konservativizmu«⁸⁷ (*compassionate conservatism*), ki pa se je sprevrgel ravno v svoje nasprotje in postal samo konservativizem, s katerim se povečuje moč in obilje bogatih, medtem ko je do revnih in starejših skrajno brezsrčen. Dejstvo je, da so Evropska unija, Kanada in Avstralija mnogo bližje pojmu pravične družbe kot ZDA, katerih notranja politika z zmanjšanjem davkov vedno bolj pogloblja »pravično brezno« med družbenimi razredi (Singer, 2004).

4.8 Vpliv verskih lobijev na administracijo Georgea W. Busha

V Ameriki že od leta 1980 postaja vse vplivnejša nova politična sila – verska desnica in Georgeu W. Bushu jo je uspelo pridobiti na svojo stran (Mansfield, 2003). Kot predsedniški kandidat je Bush iskal in prejel nasvete pastorjev, predvsem voditeljev nove meddenominacijske »megacerkve« z obrobja. Cilj sodelovanja je bil pritegniti evangelijce

⁸⁵ *»I call my philosophy and approach compassionate conservatism. It is compassionate to actively help our fellow citizens in need. It is conservative to insist on responsibility and results. And with this hopeful approach, we will make a real difference in people's lives.«* (<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020430.html>)

⁸⁶ *Single nation of justice and opportunity.*

⁸⁷ Izraz sočutni konzervativizem je plod Marvina Olaskyja, ki je novinar in urednik nacionalnega krščanskega časopisa World. Sočutni konservativizem temelji na prepričanju, da so dobrodelnice organizacije najboljši način za reševanje ameriških socialnih težav – kakovostno izobraževanje za revne otroke, boj proti revščini doma in pomoč tujim revnim državam (Singer, 2004).

k volitvam (Fineman, 2003). Georgeu W. Bushu je s pomočjo verskega lobija uspelo že drugič zmagati na volitvah, pri čemer sta mu sklicevanje na vero in družinske vrednote nudili nujno oporo na poti k ponovni zmagi (Mansfield, 2003).

Le nekaj dni pred volitvami 2004 se je sporni »televangelijec«, Pat Robertson, obrnil na vernike s prošnjo, naj volijo predsednika Busha. Že pri prejšnji volilni kampanji so evangelijski pomagali pridobivati glasove, toda po Bushevi zmagi so se tiho vrnili v svoje »prižnice«. Dandanes pa na konferencah dnevno obnavljajo dolg seznam versko osnovanih želja: konservativne sodne določitve, konservativne t. i. »prolife« pravne predloge, nova pravila, ki omogočajo gradnjo »socialnih storitvenih prostorov« znotraj verskih objektov, prepoved istospolnih porok, prepoved umetne prekinitve nosečnosti in človeškega kloniranja in večje financiranje predavanj o seksualni abstinenci na šolah. Od predsednika Georgea W. Busha pričakujejo, da bo njihovim zahtevam ugodil. Ciljajo visoko, saj želijo menjavo visokih funkcionarjev zveznega in predvsem vrhovnega sodišča. Menijo namreč, da so nekateri liberalni »sodniki aktivisti« odprli vrata istospolnim porokam in znižali meje za umetno prekinitve nosečnosti. Po drugi strani pa želijo republikanci zaradi volitev v kongres leta 2006 ohraniti vprašanje istospolnih porok aktualno (Rosenberg in Sinderbrang, 2004).

George W. Bush je kmalu po prihodu na oblast začel izpolnjevati obljube, ki jih je predhodno dal evangelijskim volivcem, in se zavzel za državno financiranje verskih organizacij. Kritiki so ga obtožili dajanja prednosti lastni veri pred drugimi nepriviligiranimi in manj poznanimi ter favoriziranja njemu najljubših krščanskih ločin. Bela hiša je v zagovor svoji na veri temelječi iniciativi podala 500 znanstvenih študij, ki naj bi »verskemu dejavniku« priznavale vpliv na zdravljenje povečanega krvnega pritiska, depresije, nagnjenosti k samomorom, raznih vrst zasvojenosti, vera naj bi tudi vplivala na zmanjšanje izobraževalnih anomalij, na vzgojo otrok mater samohranilk in upad kriminalnega obnašanja. Kot primer so navedli tudi 50 empiričnih študij, ki priznavajo verskemu vplivu in institucijam zmanjšanje nasilja in delikventnosti (Mansfield, 2003). Versko osnovano iniciativo lahko razumemo tudi kot vladno pomoč bogatim, za revne pa naj poskrbijo verske organizacije (Hitchens, 2003).

4.8.1 Investiranje v verske dobrotelne organizacije

Glavna sporna točka med religijo in politiko je v ameriških medijih vprašanje, ali država sme financirati dobrotelne verske organizacije. Te organizacije so ključni dejavnik predsednikovega »posvojenega pojma« – sočutni konservativizem. Kmalu po svoji preselitvi v Belo hišo je George W. Bush začel pritiskati na zakonodajno vejo, naj omogoči državno financiranje dobrotelnih verskih organizacij. Decembra 2002 je bil izdan odlok, ki je zveznim agencijam sporočil, da so verske organizacije upravičene do javnega denarja. S tem naj bi se po prepričanju Georgea W. Busha končala »diskriminacija« verskih skupin zaradi njihove vernosti. Ni namreč pomembno, kateri veri pripada dobrotelna organizacija, dokler pomaga ljudem. Državno financiranje verskih dobrotelnih organizacij je med drugim sporno tudi zaradi porabe denarja. S pridobljenim denarjem se lahko financira novogradnja ali prenova verskim obredom namenjenega objekta, pod pogojem, da ima objekt tudi prostor za socialne usluge. Stroški celotnega objekta pa se težko ločijo od stroškov posameznih prostorov, ki naj bi bili namenjeni neverski svetovalni dejavnosti. Pojavi se tudi dvom o tem, ali bodo dobljeni denar dobrotelne verske organizacije namenile tudi tistim, ki si z organizacijo ne delijo enakega prepričanja. Do sedaj pa tudi še ni bilo dokazano, da bi verske organizacije svoje delo opravljale bolje kot vladne službe, ki so do sedaj skrbele za socialno in ekonomsko problematiko državljanov ZDA. Pri tem je sporna tudi izbira organizacij, ki prejemajo denar, saj lahko tovrstno financiranje sproža versko diskriminacijo (Singer, 2004).

Čeprav se metodistična cerkev nagiba k socialni problematiki in se že od samega začetka ukvarja z dobrotelnostjo, pa je do na veri osnovane iniciative in financiranja verskih organizacij skeptična. V metodistični denominacijski knjigi (*Book of Resolutions 2000*) in na uradni spletni strani metodistične cerkve zasledimo, da vladna sredstva ne bi smela biti zagotovljena nobeni, s katerokoli vero povezani instituciji, če ta ne izpolnjuje minimalnih meril. Med temi merili so strokovnost in pristojnost. Metodistična cerkev predvsem nasprotuje izbiri kandidatov na podlagi vladnega zaslišanja, ki temelji na kandidatovem verskem prepričanju (<http://www.umc.org/umns>, 2004).

4.9 Sporne točke odnosov med metodistično cerkvijo in predsednikom ZDA Georgeem W. Bushem

Med Georgeem W. Bushem in metodistično cerkvijo obstaja kar nekaj spornih točk, ki jih bom na tem mestu izpostavila, nekatere od njih pa v nadaljevanju tudi podrobneje predstavila. Večina metodističnih škofov nenehno opozarja vlado ZDA na žgoče aktualne probleme sodobne Amerike in zato lahko vrh denominacije opredelimo kot izredno aktivno naravnani.

Združena metodistična cerkev se že 40 let bojuje proti smrtni kazni, toda brez vidnejšega uspeha. In namesto da bi aktualni predsednik in aktivni član cerkve sledil omenjeni ideološki naravnosti denominacije – prav nasprotno – smrtno kazen goreče zagovarja. Vprašanje smrtne kazni pa bom v nadaljevanju še natančneje opredelila.

Omenjena denominacija je zelo dejavna tudi na področju socialnih tematik, v boju proti nasilju ter v zaustavljanju poplave orožja na ameriških ulicah. Vse te težave so tudi sporna točka med denominacijo in ameriškim predsednikom (<http://www.umc-gbcs.org/>), ki se mu posedovanje in prodaja orožja ne zdita sporna.

Naslednji razkorak med metodistično cerkvijo in Georgeem W. Bushem se navezuje na odnos do homoseksualcev. Verska skupnost ter aktualni ameriški predsednik sicer ne odobravajo istospolnih porok, vendar pa se denominaciji – za razliko od Busha – sprejem homoseksualcev v vojsko ne zdi sporen.

Metodistični liberalni vrh kontracepciji že kar nekaj časa ne nasprotuje. Močna konservativna struja pa kontracepciji nasprotuje in se zavzema za spolno vzdržnost kot edino možno rešitev pred neželjeno nosečnostjo. George W. Bush je to pozicijo omilil in se predvsem zavzema za omejen dostop do kontracepcije s tem, ko ukinja vladne subvencije programom namenjenim načrtovanju družin. Njegov odnos do obveščanja o kontracepciji lahko razložimo le z njegovim verskim prepričanjem. Ameriški predsednik v svojih nastopih spodbuja seksualno askezo vse do poroke in tudi pozneje ne podpira uporabe kontracepcije v izogib neželjeni in nenačrtovani nosečnosti (Singer, 2004).

4.9.1 Odnos metodistične cerkve in Georgea W. Busha do homoseksualnosti

Že leta 1994, ko je George W. Bush kandidiral za guvernerja Teksasa, je podprl zakon, ki je homoseksualnost kriminaliziral, svoje dejanje pa označil kot simbolno gesto tradicionalnih vrednot (Mansfield, 2003). Med predsedniško kampanjo leta 1999 pa je George W. Bush dejal, da vsaka država zase odloča o istospolnih porokah. Na novinarska vprašanja o homoseksualnih porokah je odgovoril, da je zakon možen le med moškim in žensko ter da je to na neki način treba uzakoniti. Istospolne poroke so s tem postale pristojnost zvezne vlade ZDA, in ne več domena posameznih držav (Singer, 2004). Predsednik Bush meni, da je zakon sveta institucija, kar nakazuje, da je njegovo prepričanje versko obarvano, in v zagovor »svetosti zakona« ni uporabil nobenega drugega pojasnila, ki bi si ga delili vsi Američani, tudi tisti brez verskih prepričanj. George W. Bush ni podprl zakona, ki bi homoseksualcem omogočil zdravstvene in davčne olajšave, nanašajoče se na izvenzakonsko partnerstvo (Singer, 2004). Metodistična cerkev se, kar se tiče istospolnega zakonskega partnerstva, s predsednikom ZDA strinja. Cerkev nasprotuje homoseksualnim porokam in posvetitvi homoseksualcev v duhovniško službo. George W. Bush pa gre pri svojem nasprotovanju še dlje; meni namreč, da homoseksualci niso primerni za služenje vojaškega roka, kar pa je v nasprotju s prepričanji denominacije (<http://www.umc-gbcs.org/>).

Sprejemljivo je, če verski voditelji nasprotujejo homoseksualnim porokam na podlagi njihove teologije, kjer so homoseksualna dejanja v »nasprotju z naravnim moralnim redom«. Toda predsednik ZDA kot najvišji uradni organ sekularne vlade ne bi smel prestopiti te meje, niti »pridigati« o grehu in svetosti zakona. Ameriško vrhovno sodišče pa je kljub nasprotnemu mnenju ponovno rojenega ameriškega predsednika razsodilo, da je homoseksualni spolni odnos legalen (Scheer, 2003). S kom bo nekdo stopil v »sveti zakonski stan« in posameznikova seksualna naravnost ne bi smeli zanimati države. Definicija zakonske veze v verskih okvirih tudi ni možna, saj je zakon del ustave ZDA, kjer je religija – vsaj v ustavi – ločena od države. Zakonska zveza je torej civilna institucija in ne zahteva nikakršnega sodelovanja v verskih organizacijah (Scheer, 2004).

4.9.2 »Kultura življenja« Georgea W. Busha in metodistične cerkve

»Skrbi me za kulturo, ki ne ceni življenja, in menim, da imam kot vaš predsednik pomembno dolžnost, da vzgajam in spodbujam spoštovanje do življenja v Ameriki in drugod po svetu.«⁸⁸

*George W. Bush, 9. 8. 2001
na temo raziskovanja izvornih celic*

George W. Bush s ponosom govori o kulturi, ki ceni življenje; toda to je kultura, ki ceni življenja lastnega naroda, ne pa življenja drugih ljudi in življenja drugih živih bitij. Ubijanje drugih živih bitij Bushu tako ne predstavlja nobene ovire (Singer, 2004). Z uporabo pojma »kultura življenja« George W. Bush evangelijskim protestantom in konservativnim katolikom nakazuje, da je na njihovi strani, po drugi strani pa se izogiba jasnemu stališču, s katerim bi lahko izključil ostale volivce in povzročil alarm med tujimi voditelji. George W. Bush in njegov tekstopisec Michael J. Gerson sta zelo nadarjena za oblikovanje jezika, ki ga verski »insiderji« razumejo, medtem ko ga ostali ne (Cooperman, 2004).

4.9.3 Umetna prekinitev nosečnosti in znanstvena uporaba izvornih celic

Življenje pred rojstvom se zdi Georgeu W. Bushu zelo pomembno, zato je v najbolj gledanem terminu televizijskega programa nagovoril ameriško ljudstvo in izpostavil problematiko zamrzovanja izvornih celic za umetno oplojevanje (*in vitro*). George W. Bush, v skladu s svojim prepričanjem, nasprotuje umetni prekinitvi nosečnosti, saj zagovarja »kulturo življenja« (Singer, 2004). Izraz »kultura življenja« je prvi začel uporabljati papež Janez Pavel II.; za slednjega George W. Bush tudi pravi, da je bil »resnični heroj današnjega časa« (Cooperman, 2004). Avtor knjige *The President of God and Evil* Peter Singer meni, da je rojstvo tista jasna ločnica, s katero lahko tudi zakonsko določimo pravico do življenja. Na točki rojstva uboj oz. umor razvitega človeškega življenja postane zločin. V povezavi z umetno prekinitvijo nosečnosti je Busheva vlada

⁸⁸ »I worry about a culture that devalues life, and believe as your President I have an important obligation to foster and encourage respect for life in America and throughout the world.« (http://www.vote-smart.org/speech_detail.php?speech_id=3392)

naredila kar nekaj korakov. Že prvi dan v Beli hiši je ponovno vzpostavil ukaz nekdanjega predsednika Ronalda Regana, da se z ameriškim denarjem ne sme financirati globalnih in krajevnih zdravstvenih ustanov, ki se na kakršenkoli način ukvarjajo z umetno prekinitvijo nosečnosti, pa čeprav samo s svetovanjem. Razlog za tako konservativno prepričanje Georgea W. Busha o neprecenljivosti človeškega življenja že v embrionalnem stadiju izhaja iz njegovega verskega prepričanja: meni, da človeško življenje ustvari bog. Umetno prekinitvev nosečnosti podpira le v primeru posilstva ali ko se med nosečnostjo pojavijo anomalije, ki so nezdružljive z življenjem.

Denominacija za razliko od predsednika podpira možnost legalnega abortusa za ženske, ki se zaradi danih situacij odločijo za poseg. Močna konservativna evangelijska veja v metodistični cerkvi pa umetni prekinitvi nosečnosti ostro nasprotuje.

4.9.4 Smrtna kazen

Poleg ZDA ima le nekaj držav smrtno kazen,⁸⁹ vendar pa le Kitajska in Iran usmrtila več ljudi kot ZDA. Do izvolitve Georgea W. Busha na predsedniški položaj zvezna vlada že 38 let ni izvršila smrtne obsodbe, »novi predsednik« pa jo je ponovno vpeljal. Za časa oblasti Georgea W. Busha je bilo v Teksasu več usmrtitev kot v katerikoli drugi državi. Bush sam je podpisal 152 smrtnih obsodb, kar je več, kot jih je podpisal v katerikoli guverner v novejši ameriški zgodovini. Značilno za predsednika Busha je, da je svoje odločitve o smrtni kazni sprejel po polurnem delovnem sestanku. Kot guverner pa je samo enkrat ustavil izvršitev kazni. Odstotek izvršenih kazni ravno ne odseva Bushevega zavzemanja za »kulturo življenja«. Svoje nasprotovanje umetni prekinitvi nosečnosti in zagovarjanje smrtne kazni utemeljuje z razliko med nedolžnostjo in krivdo. Po drugi strani pa obstaja več študij in primerov, pri katerih se je izkazalo, da so bili na smrt obsojeni posamezniki nedolžni. Med letoma 1973 in 2000 sta bila tako v Ameriki po krivem usmrčena kar 102⁹⁰ človeka. Študije tudi ne dokazujejo, da je v državah z uzakonjeno smrtno kaznijo manj kriminala, temveč ravno nasprotno (Singer, 2004). Toda ameriškega predsednika ti dokazi ne prepričajo in smrtno kazen zagovarja z besedami: »Podpiram smrtno kazen, saj sem prepričan, da če je izvedena hitro in pravično, pomeni svarilo pred

⁸⁹ Po Evropski konvenciji za zaščito človekovih pravic in osnovnih svoboščin je smrtna kazen kršitev človekovih pravic. Nobena država ne more vstopiti v EU, če ima v svoji ustavi oz. zakonih smrtno kazen.

⁹⁰ V nekaterih virih je ta številka 150 (Mansfield, 2003).

prihodnjim nasiljem in sredstvo za zaščito drugih nedolžnih življenj.«⁹¹ (Singer, 2004: 47). Interesna skupina, ki se bojuje proti smrtni kazni, je aktualnega predsednika imenovala »najbolj ubijalski guverner v zgodovini ZDA« (*the most-killing governor in the history of the United States of America*) (Mansfield, 2003).

Združena metodistična cerkev že več kot štirideset let nasprotuje smrtni kazni in obsoja »mučenje oseb«, ki ga zaradi kateregakoli vzroka izvaja država ali vlada (<http://www.umc-gbcs.org/>). Cerkev je resolucijo, ki obsoja smrtno kazen, sprejela leta 1980 (Aikman, 2004: 8). V njej se zavzema za njeno odpravo iz kazenskega zakonika, saj kot cerkev ne more sprejeti sredstva povračila ali družbenega maščevanja kot vzroka za odvzem človeškega življenja. Po mnenju denominacije je samo bog ustvarjalec oz. »stvarnik« ali tisti, ki jemlje človeška življenja. Še več – metodistična cerkev meni, da uporaba smrtne kazni na državni ravni povečuje vsesplošno sprejetje maščevanja in daje nasilju uraden oz. legalen pečat (<http://www.umc-gbcs.org/>).

4.9.5 Ubijanje v vojnah

V vojnah, ki jih je sprožil George W. Bush, je bilo ubitih več nedolžnih ljudi kot v napadu 11. septembra 2001 (Singer, 2004). Po najbolj konservativnih ocenah je bilo v Afganistanu in Iraku ubitih več kot 4000 civilistov. Med žrtvami vojne niso bili le teroristi in sovražni talibanski režim, ampak tudi na stotine otrok in nedolžno prebivalstvo. V Iraku je bilo največ civilnih žrtev ubitih v bombnih napadih in z zračnimi izstrelki. George W. Bush je vseskozi zatrjeval, da so tarče previdno in skrbno izbrane. Sedaj je že jasno, da so bile takšne izjave zavajajoče. Zračne napade, v katerih je bila predvidena smrt več kot trideset civilistov, je odobril minister za obrambo Donald Rumsfeld (Singer, 2004).

Ameriški predsednik meni, da so teroristi tisto zlo, ki je sprožilo načrten napad na nič hudega sluteče žrtve, pri čemer spregleda, da je tudi sam zavestno in načrtno sprejel več odločitev o poboju nedolžnih civilistov. Predsednikove izjave, da Amerika ni imela namena ubiti civilnih žrtev, nikakor ne dajejo legitimnosti napadom, saj bi potem na podoben način lahko obravnavali tudi teroriste s svojimi specifičnimi in »višjimi cilji«. »Načelo sorazmernosti« iz teorije pravične vojne je bilo v obeh vojnah pozabljeno, hkrati

⁹¹ »I support the death penalty because I believe, if administered swiftly and justly, capital punishment is a deterrent against future violence and will save other innocent lives.« (Singer, 2004: 47)

pa je zvedenela tudi ideja Georgea W. Busha o od boga poslanem narodu, ki širi kulturo življenja po vsem svetu. Ameriškega predsednika najbolj skrbi medijska podoba vojne v povezavi s civilnimi žrtvami. Z dejansko težavo preprečevanja takšnih žrtev pa ni obremenjen (Singer, 2004). Bush je v obeh vojnah sprožil napade v katerih je bilo ubitih na tisoče civilistov, pa še vedno ga mnoge verske revije opisujejo kot globoko vernega človeka (Delwar, 2004). Katerega boga torej časti?

5 Sklepne misli

Ne glede na to, kaj bo prineslo drugo predsedovanje Georgea W. Busha se zdi, da je nastopil čas, ko je nujen tehten premislek Amerike in sveta o vlogi religije v politični areni. Dejstvo je, da je ločitev države in cerkve zapisana v prvem amandmaju ameriške ustave, zato bi morali predvsem politiki takšne zakone spoštovati in se temu primerno vesti. Ameriška vlada bi se morala vseskozi zavedati, da je na splošno mogoče vero kot tako spodbujati, pri čemer bi bilo treba javne politične nastope jasno ločiti od kakršnihkoli verskih konotacij. Hkrati bi morala tudi ameriška javna zavest vzpostaviti neko mero kritične refleksije do takšnega načina javnih govorov. Menim, da v primeru Amerike množični mediji svojega dela ne opravljajo korektno, saj so bolj ali manj nekritični do ameriškega predsednika; njihove vloge v oblikovanju javnega mnenja pa nikakor ne gre podcenjevati. Zdi se, da je Busheva manifestacija vere služila kot odlično propagandno gradivo pri oblikovanju mnenja ameriškega volilnega telesa, kar pa je iz idejne perspektive o ločitvi države in cerkve izredno sporno.

Rast verske retorike v politični sferi je bilo zaznati že s predsednikom Jimmyjem Carterjem (1977 – 1981); tudi Ronald Regan (1981 – 1989) in Bill Clinton (1993 – 2001) sta odprto govorila o osebem verskem prepričanju. George W. Bush pa je s tem, ko je osebno versko prepričanje postavil v središče predvolilne kampanje, stopil še korak dlje. V tem primeru se je treba resno zazreti v prihodnost in razmisliti, kaj lahko povzroči vključevanje vere v politiko. Če se bo tolerantni prag Američanov še naprej tako nižal, se bodo kmalu – polni besed o širjenju demokracije izven svojih meja – sami znašli v teokraciji.

Busheva administracija vse glasneje označuje ameriške »sekulariste« za »moralne relativiste«, pri čemer pozablja, da imajo tisti, ki niso krščanski fundamentalisti, preprosto le drugačna prepričanja. Očitno je, da administracija zamenjuje politiko z osebno moralo. Spor 21. stoletja ne bo spor med zahodom in terorizmom – pravi boj se bo bil med moderno oz. sodobno civilizacijo in »protimodernisti«. Med tistimi, ki verjamejo v primat individualnosti, in tistimi, ki so prepričani, da človek dolguje svoje zavezništvo in identiteto višji oz. božji avtoriteti; med tistimi, ki verjamejo v znanost, razum in logiko, ter tistimi, ki so prepričani, da je absolutna resnica razodeta v Bibliji in verskih dogmah.

Georgeu W. Bushu se zdi njegovo delovanje v politični sferi popolnoma upravičeno interpretirati kot božjo voljo. S tega zornega kota ni nobene razlike med demokracijo in teokracijo.

Nekatere kritike Bushevega vmešavanja vere v politiko izhajajo iz marksistične perspektive, po kateri je religija iluzija, ki lajša trpljenje, katerega povzročata izkoriščanje in odtujitev. Religija torej deluje kot opij za lajšanje bolečin, ki jih povzroča zatiranje. George W. Bush igra pri teh kritikah vlogo nerazgledanega človeka, opirajočega se na nepreverljive resnice, s pomočjo katerih ustvarja politiko »šarma« in »ignorance«. V literaturi o njegovem verskem prepričanju pa izvemo, da so njegova religijska čustva iskrena in da ga lahko v tem smislu uvrstimo med goreče evangelijce. David Aikman, pisec knjige *A Man of Faith*, v svojem delu zaključí, da je Bush »mainstream« evangelijec, z malo nižjim tolerančnim pragom do drugačnih mnenj. Stephen Mansfield, pisec knjige *The Faith of George W. Bush*, pa ameriškega predsednika uvrsti med konservativne kristjane. Po definiciji C. S. Lewisa se George W. Bush znajde med »pravimi oz. popolnimi« kristjani (*mere Christian*), ki gredo prek denominacijskih meja k neki skupno vodeni univerzalni megacerkvi.

Med Georgeem W. Bushem in metodistično cerkvijo prihaja do nesoglasij. Nesoglasja izhajajo iz nekaterih ekstremnih ukrepov ameriškega predsednika, ki so v nasprotju z nazori dokaj liberalnega metodističnega vrha. Ugotovimo lahko, da Bushev metodizem odstopa od »povprečnega« oz. liberalnega metodizma Hillary Clinton - Bush je sicer metodist, a hkrati tudi evangelijec. Zanimivo pa je, da »povprečni« metodizem svoje člane izgublja, pri t. i. Bushevem metodizmu pa je zaznati neko mirovanje, če ne povečevanje števila članov.

Prepričana sem, da je nastopil skrajni čas, da se Amerika ponovno zave, da živimo v skupnosti različnih političnih in verskih pogledov. Ravno zaradi tega bi morala razumevanje in konsenz biti privlačna za vse, in ne le za določene skupine. Dejstvo je, da Amerika zaradi svoje kolonialne zunanje politike in izvažanja demokratičnih idej v svet postaja vedno bolj osovražena država. Svet pa si – vsaj še štiri leta – ne bo zares oddahnil.

6 Viri in literatura

Samostojne publikacije:

1. Aikman, David (2004) *A Man of Faith: The Spiritual Journey of George W. Bush*. Nashville: W Publishing Group A Division of Thomas Nelson Publishers.
2. Albanese, Catherine L. (1992) *America, Religions and Religion*. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company.
3. Allen, Charles L. (1998) *Meet the Methodists, An Introduction to The United Methodist Church*. Nashville: Abington Press.
4. Bowker, John *et al.*, ur. (1997) *The Oxford Dictionary of World Religions*. Oxford: Oxford University Press.
5. Bush, George W. (2003) *Bush W. George 2001*. Washington: United States Government Printing Office.
6. Bush, George W. (2003) "We Will Prevail" – *President George W. Bush on War, Terrorism and Freedom, A National Review Book*. New York, London: The Continuum International Publishing Group Inc.
7. Carroll, Brete E. (2000) *The Routledge Historical Atlas of Religion in America*. New York, London: Routledge.
8. Doninger, Wendy, *et al.*, ur. (1999) *Merriam-Webster's Encyclopedia of World Religions*. Springfield: Merriam-Webster, Incorporated, (str.: 68, 722-723, 810, 856, 882, 891).
9. Eliade, Mircea *et al.*, ur. (1995) *The Encyclopedia of Religion*. vol. 11. New York: Simon & Schuster Macmillan, (str.: 324-326).
10. Garraty, John A. (1998) *The American Nation, A History of the United States, 9th ed.* New York, Reading – Massachusetts, Menlo Park – California, Harlow – England, Don Mills – Ontario, Sydney, Mexico City, Madrid, Amsterdam: Longman, Addison Wesley Longman, Inc.
11. Haralambos, Michael, Holborn Martin (1999) *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS, (str.: 458-474).
12. Haskins, James (1992) *The Methodists*. New York: Hippocrene Books, inc.
13. Hastings, James *et al.*, ur. (1955) *Encyclopædia of Religion & Ethics*. Vol. VIII. New York: Charles Scribner's Sons, (str.: 603-612 in 837-841).

14. Hastings₂, James *et al.*, ur. (1955) *Encyclopædia of Religion & Ethics*. Vol. III. New York: Charles Scribner's Sons, (str.: 638-655).
15. Kaplan, Esther (2004) *With God on Their Side*. New York: The New Press.
16. Krušič₁, Marjan *et al.*, ur. (1987) *Leksikon Cankarjeve založbe*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
17. Krušič₂, Marjan *et al.*, ur. (1976) *Svetovna zgodovina od začetka do danes*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
18. Langford, Thomas, A., ur. (1991) *Doctrine and Theology in The United Methodist Church*. Nashville: Abington Press.
19. Mansfield, Stephen (2003) *The Faith of George W. Bush*. Lake Mary: Charisma House.
20. Minutaglio, Bill (1999) *First Son: George W. Bush and the Bush Family Dynasty*. New York: Three Rivers Press.
21. Norwood, Frederick A. (1974) *The Story Of American Methodism, A History of United Methodists and Their Relation*. Nashville: Abington Press.
22. Peček, Andrej, Pegan Marija, Perko, Janez *et al.* (1991) *Velika verstva sveta*, Koper: Ognjišče.
23. Pogačnik Aleš *et al.*, ur. (1996) *Cambridgeov podatkovnik*. Ljubljana: DZS
24. Singer, Peter (2004) *The President of Good and Evil: Taking George W. Bush Seriously*. London: Granta Books.
25. Smrke, Marjan (2000) *Svetovne religije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
26. *Sveto pismo stare in nove zaveze* (1961) Maribor: Lavantinski škofijski ordinariat v Mariboru.
27. Washburn, Paul (1984) *An Unfinished Church, A Brief History of Evangelical, United Brethren Church and The Methodist Church*. Nashville: Abington Press.
28. Weber, Max (1988) *Protestantska etika in duh kapitalizma*. Ljubljana: Založba Škuc, (str.: 147).
29. Woodward, Bob (2004) *Plan of Attack*. New York, London, Toronto, Sidney: Simon & Schuster UK Ltd.

Članki v revijah, zbornikih in časopisih:

30. Bernstein, Elizabeth (2004) »Weekend Jurnal; All the Candidattes' Clergy«. Wall Street Jurnal (Estern Edition), New York, (13. 4. 2004: W.1).

31. Carlson – Thies, Stanley W. (2004) »*Implementing the faith-based initiative*«. The Public Interest, (Spring 2004: 57-74).
32. Carney, James (2003) »*How Bush got Religion*«. Time New York, vol. 161, št. 24, (16. 6. 2003: 24).
33. Cimino, Richard (2002) »*The Church of Hillary Clinton and George W. Bush Takes a Step Away From Liberalism*«. The American Enterprise, april/maj 2003, (april/maj 2003: 27-28).
34. Crowley, Elizabeth (2001) »*Methodists Fill Pews With TV Campaign*«. Wall Street Journal (Eastern Edition), New York, (5. 10. 2001: B.7).
35. Črnič, Aleš (2003) »*Cerkve ali sekte? Sekte privlačijo deprivilegirane sloje*«, Delo: Sobotna priloga, (11. 1. 2003: 22-23).
36. Fineman₁, Howard (2003) »*Bush and God*«. Newsweek New York, vol.141, št.10, (10. 3. 2003: 22-30).
37. Fineman₂, Howard (2004) »*Religion: Apocalyptic Politics*«. Newsweek New York, vol.143, št. 21, (24. 5. 2004: 55).
38. Fund, John H. (2004) »*Weekend Jurnal; Taste – Houses of Worship: Ballots and Believers*. Wall Street Jurnal (Estern edition), New York, (24. 9. 2004: 13).
39. Gibbs, Nancy (2004) »*The Faith Factor*«. Time New York, vol. 163, št. 25 (21. 6. 2004: 26,28-30,33).
40. Grgič, Borut (2004) »*Amerika je izvolila Busha*«. Delo, (5. 11. 2004:5).
41. Gunn, Joshua (2004) »*The Rhetoric of Exorcism: George W. Bush and the Return of Political Demonology*«. Western Jurnal of Communication, vol. 68, št. 1, (zima 2004: 1-23).
42. Hichens, Christopher (2003) »*God and Man in the White House*«. Vanity Fair, št. 516 (Avgust 2003: 32-35).
43. Jokić, Branko (2004) »*Boris Trajkovski 1956 – 2004*«. Delo, (27. 2. 2004: 8).
44. Kremžar₁, Barbara (2004) »*Zadnji takti zabave?*«.Delo: Sobotna priloga, (30. 10. 2004: 10-11).
45. Kremžar₂, Barbara (2004) »*Revolucionarni drugi mandat Georgea Busha*«. Delo: Sobotna priloga, (13. 11. 2004: 8-9).
46. Kremžar₃, Barbara (2005) »*George W. Bush na barikadah svobode*«. Delo: Sobotna priloga, (22. 1. 2005: 1).
47. Loconte, Joseph (2004) »*Weekend Jurnal; Taste – Houses of Worship: Wilson, FDR, Truman, Bush*«. Wall Street Jurnal (Estern edition), New York, (14. 5. 2004: 15).

48. Lorenci₁, Janko (2004) »Štiri vojne enega predsednika«. Delo, (30. 10. 2004: 5).
49. Lorenci₂, Janko (2004) »Logika zgodovine ali splet okoliščin?« Delo, (4. 11. 2004: 5).
50. Mérat Švigelj, Brina (2004) »Prihodnost je lepa kot prometna nesreča«. Delo: Sobotna priloga (6. 11. 2004: 22).
51. Philpot, Robert (2004) »Can good Catholics vote for Bush?«. News Statesman, vol. 830, št. 17 (25. 10. 2004: 18).
52. Reich, Robert B. (2004) »Buh and God«. The American Prospect, vol. 15, št. 7, (Julij 2004: 40).
53. Rizman, Rudi (2004) »Božji predsednik, predsedik bogov, človek«. Delo: Sobotna priloga, (30. 10. 2004: 8-9)
54. Rosenberg, Debra, Sinderbrand, Rebecca (2004) »Of Prayer and Payback«. Newsweek Europe, vol. CXLIV, št. 21, (22. 11. 2004: 43).
55. Shibley, Mark A. (1998) »Contemporary Evangelicals: Born-Again and World Affirming«. The Annals of The American Academy of Political and Social Science, Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Periodicals Press, vol. 558, (julij 1998: 67-87).
56. Štefančič, Marcel Jr. (2004) *George W. Bush*. Mladina, (27. 12. 2004: 25).
57. Van Biema, David, Thomas, Booth, Cathy, Dickerson, Jack F. *et.al.* (2005) »The 25 Most Influential Evangelicals in America«. Time New York, vol. 165, št. 6, (7. 2. 2005: 34-39, 41-43, 45).
58. Wallis, Jim (2003) »Dangerous Religion – George W. Bush's Theology of Empire«. Sojourners Magazine, (September – October 2003:20-26), vol. 32, št. 5, dostopno tudi na: <http://www.sojo.net/index.cfm?action=magaizine.article&issue=sojo0309&article=0309>, (27. 9. 2004).
59. Will, George F. (2004) »Paradox of Public Piety«. Newsweek New York, vol. 143, št. 11, (15. 3. 2004: 80).
60. Žižek, Slavoj (2004) »Liberalni Waterloo ali končno dobra novica iz Washingtona«. Delo: Sobotna priloga, (6. 11. 2004: 7)
61. »Special Report: The Triumph of Religious Right – American Values«. The Economist, London, vol.373, št. 8401, (13. 11. 2004: 29-31).
62. »Weekend Journal; Taste – House of Worship: The New Evangelicals«. Wall Steet Journal (Estern Edition), New York, (18. 2. 2005: W.13).

Viri z medmrežja:

63. Balmer, Randall (2003) »*Bush and God*«. The Nation, <http://www.thenation.com/doc.mhtml?i=20030414&s=balmer>, 14. 4. 2003, (27. 12. 2004).
64. Bush, George W. (2001) »*Remarks by the President In Photo Opportunity with the National Security Team, The Cabinet Room*«. http://www.vote-smart.org/speech_detail.php?speech_id=3456, 12. 9. 2001, (10. 1. 2005)
65. Bush, George W. (2003) »*State of the Union Address by President George W. Bush, Washington D.C.*«. http://www.vote-smart.org/speech_detail.php?speech_id=478, 28. 1. 2003, (10. 1. 2005).
66. Bush, George W. (2004) »*President Bush: Information Sharing, Patriot Act Vital to Homeland Security, Buffalo, NY*«. http://www.vote-smart.org/speech_detail.php?speech_id=33849, 20. 4. 2004, (10. 1. 2005).
67. Bush, George W. (2001) »*Remarks by the President on Stem Cell Research, Crauford, TX*«. http://www.vote-smart.org/speech_detail.php?speech_id=3392, 9. 8. 2001, (10. 1. 2005).
68. Carver, Tom (2003) »*Bush puts God on his side*«. <http://newsvote.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/americas/2921345.stm>, 6. 4. 2003, (19. 11. 2004).
69. Cline, Austin (2004) »*Bush Exploits Religion for Political Goals, Agnosticism/Atheism Blog*«. <http://atheism.about.com/b/a/117278.htm>, 10. 10. 2004, (16. 11. 2004).
70. Cooperman, Alan (2004) »*Openly Religious, to a Point: Bush Leaves the Specifics of His Faith to Speculation*«. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A24634-2004Sep15.html>, 16. 9. 2004, (27. 9. 2004).
71. Dewar, Christian (2004) »*Who Would Jesus Torture? The Religion of George W. Bush*«. Democratic Underground.com, http://www.democraticunderground.com/articles/04/07/17_wwjt.html, 17. 7. 2004, (27. 12. 2004).
72. Domke, David (2004) »*P-I Focus: Bush Weds Religion, Politics to Form World View*«. http://seattlepi.nwsourc.com/opinion/187081_focusbush22.html, 22. 8. 2004, (19. 11. 2004).
73. Falk, Richard (2002) »*The Bush Doctrine*«. <http://www.thenation.com/doc.mhtml?i=20020715&s=falk>, 15. 6. 2002, (27. 12. 2004)
74. Fineman, Howard (2003) »*Religious Voters in Bush's Prayers*«. Newsweek Web Exclusive, <http://nl.newsbank.com/nl-search>, 28. 5. 2003, (18. 2. 2005).

75. Kraus, Rachel (2004) »*Faith-Based Initiatives and the Bush Administration: The Good, the Bad, and the Ugly*«. V *Sociology of Religion* Washington, vol.65, št.3, jesen 2004: 307-308, <http://www.proquest.umi.com/pqdweb?did=73111639&Fmt=2&clientId=65784&RQT=309&VName=PQD>, (21. 2. 2005).
76. Lampman, Jane (2003) »*New scrutiny of role of religion in Bush's policies: The president's rhetoric worries even some evangelicals*«. *The Christian Science Monitor*, <http://www.csmonitor.com/2003/0317/p01s01-uspo.html>, 17. 3. 2003, (27. 9. 2004).
77. Lopez, George (2004) »*Just? Unjust?*«. http://www.sojo.net/index.cfm?action=magaizine.article&issue=sojo_0405&article=040520, Maj 2004, (27. 9. 2004).
78. Lower, Gerry »*Bush and Religion: Anti Christian, Polarizing and Ugly*«. http://www.opendnews.com/lower031504_bush_religion.htm, (16. 11. 2004)
79. Magnet, Mayron (1999) »*What is Compassionate Conservatism?*«. http://www.manhattan-institute.org/html/_wsj-what_is_compassionate_con.htm, 5. 1. 1999, (10. 1. 2005).
80. Mangan, Kelly (2005) »*Bush administration blocks birth control access at every turn*«. <http://grove.ufl.edu/~cnow/antibclineofbushadministration.html>, Januar 2005, (15. 5. 2005).
81. Mayerson, Harold (2002) »*Axis of Incompetence*«. V *The American Prospect*, vol.13, št.9, 20. 5. 2002:18-19, <http://proquest.umi.com>, (2. 11. 2004).
82. Oates, Matthew (2001) »*Author looks at U.S. history and ask: "What if?"*«. http://www.umc.org/umns/news_archive2001.asp?ptid=&story={E87609B6-84F6-4C07-A317-E23DAAA5550B}&mid=3365, 20. 2. 2001, (19. 11. 2004).
83. Pinsky, Mark I. (2005) »*Among the Evangelical*«. V *Columbia Journalism Review* New York, vol.43, št.5, januar – februar 2005: 8-10, <http://proquest.umi.com>, (21. 2. 2005).
84. Reilly, Katherine C. (2004) »*The Ethics of George W. Bush*«. <http://www.thenation.com/doc.mhtml?i=20041011&s=reilly>, 28. 9. 2004, (27. 12. 2004).
85. Scheer, Robert (2003) »*Bush Plays People on Gay Marriage*«. *The Nation*, <http://www.thenation.com/doc.mhtml?i=20030818&s=scheer20030805>, 7. 8. 2003, (27. 12. 2004).
86. Smith, Steve (2004) »*Political parties don't have monopoly on God, ad proclaims*«. <http://www.umc.org/>, 31. 8. 2004, (19. 11. 2004).

87. Stam, Juan (2003) »*Bush's Religious Language*«. The Nation, <http://www.thenation.com/doc.mhtml?i=20031222&s=stam>, 22. 12. 2003, (27. 12. 2004).
88. Wallis, Jim »*Harts & Minds*«. <http://www.sojo.net>, (27. 9. 2004).
89. »*Bush on Religion and God*«. <http://abcnews.go.com/Politics>, (19. 11. 2004).
90. »*Bush country, speeches*«. http://www.bushcountry.org/bush_speeches, (27. 9. 2004).
91. »*Claim: By proclamation of Governor George W. Bush, 10 June 2000 was "Jesus Day" in Texas*«. <http://www.snopes.com/religion/jesusday.htm>, (27. 9. 2004).
92. »*Compassionate Conservatism*«. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020430.htm>, 20. 4. 2002, (10. 1. 2005).
93. »*George W. Bush – Biography*«. <http://gi.glorier.com/presidents/ea/bios/43pgwb.html>, (1. 11. 2003).
94. »*George W. Bush – vsi govori*«. http://www.vote-smart.org/speech.php?can_id=CNIP9043, (10. 1. 2005).
95. »*Jones, E. Lewis: There is Power in the Blood*«. http://members.tripot.com/~Synergy_2/lyrics/power.html, (21. 2. 2005).
96. »*President George W. Bush on faith, prayer, war, gay marriage, religion, faith,...*«. http://www.beliefnet.com/story/149/story_14930.html, (27. 12. 2004).
97. »*Metodistična cerkev*«. <http://nikman.k2.net/religije/kršćanstvo.htm>, (21. 10. 2004).
98. »*The United Methodist Church – History*«. <http://www.umc.org/abouttheumc/history/>, (21. 10. 2004).
99. »*The White House: President George W. Bush*«. <http://www.whitehouse.gov/news/releases>, (27. 12. 2004).
100. »*United Methodists News Service: Church excels Criticize White House policy on hiring rules*«. http://www.umc.org/umns/usnews_srchive.asp?ptid=&story, 26. 6. 2003, (19. 11. 2004).
101. »*United Methodist Church – News Media*«. <http://www.umc.org/umns/usnews-archive>, (5. 7. 2004).
102. »*United Methodist Church*«. <http://www.umc.org>, (24. 9. 2004).
103. »*United Methodist Church*«. <http://gbgm-umc.org/mission/news>, (21. 10. 2004).
104. »*United States: A hot line to heaven; George Bush and God*«. V The Economist London, vol.373, št.8406, 18. 12. 2004: 39-40, <http://www.proquest.umi.com/pqdweb?did=769317091&Fmt=3&clientId=65784&RQT=VName=PQD>, (14. 12. 2005).

105. »*What the United Methodist Church Says – Capital Punishment*«. [http://www. umc-gbcs.org/otfp/april2000-3php](http://www.umc-gbcs.org/otfp/april2000-3php), (21. 10. 2004).
106. »*White House Faith – Based and Community Initiatives*«. <http://www.white house.gov /government/fbci/booklet.pdf>, (27. 12. 2004).